

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ МОРСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА «ФІЛОЛОГІЯ»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти на тему:
Полікодове повідомлення як індикатор емоційного реагування
особистості (на прикладі книги П. Екмана «Emotions Revealed»)

Виконав: здобувач вищої освіти
2 року навчання 1 групи
за другим (магістерським) рівнем
заочної форми навчання
ЖИЛІН МИХАЙЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ

Науковий керівник:
к.філ.н., доцент каф. «Філологія»
КІВЕНКО ІННА ОЛЕКСАНДРІВНА

Рецензент:
док.філол.наук, проф. кафедри граматики
англ. мови ОНУ ім. І. І. Мечникова
НЕКЛЕСОВА ВАЛЕРІЯ ЮРІЇВНА

Допущено до захисту
« 18 » 12 2024 р. Науковий керівник Інна КІВЕНКО
Національна шкала 82
Кількість балів 92
Оцінка ECTS A
Дата захисту: 23.12. 2024 р.

Члени комісії: Ганна ПРИХОДЬКО
 Світлана ЮХИМЕЦЬ
 Наталія ЖМАСВА
 Інна КІВЕНКО

Одеса – 2024

ЗМІСТ

Summary	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІКОДОВОСТІ В ЛІНГВІСТИЦІ.....	10
1.1. Полікодовий текст як науковий феномен.....	10
1.1.1. Полікодовість: визначення поняття, особливості побудови полікодового тексту.....	10
1.1.2. Специфіка сприйняття полікодового повідомлення реципієнтом.....	18
1.2. Структура та особливості емоційної сфери особистості.....	31
1.2.1. Психологічні основи лінгвістики емоцій.....	31
1.2.2. Підходи до вивчення емоцій як об'єкту лінгвістичних досліджень.....	37
1.3. Вербальна презентація емоцій та особливості їх перекладу	40
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1.....	46
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ПОЛІКОДОВОСТІ НА ПРИКЛАДІ КНИГИ П. ЕКМАНА «EMOTIONS REVEALED».....	47
2.1. Загальна характеристика книги П. Екмана «Emotions Revealed».....	47
2.2. Особливості взаємодії візуального та вербального компонентів книги П. Екмана «Emotions Revealed».....	55
2.3. Ознаки полікодовості у праці П. Екмана «Emotions Revealed».....	68
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2	72
ВИСНОВКИ.....	73
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	75
ДОДАТОК А	81

SUMMARY

Topicality. Undoubtedly, as of today, visual information and audio components of the image series (which include illustrations, subtitles in cinema, etc.) are the priority and most important components of creating a text and attracting the attention of potential consumers of various services and areas of service/consumption.

We believe that a different level of integration of visual means, along with other signs (symbols), forms the content of the message, creates a single textual space in which the transformation of printed and electronic publications takes place, which contributes to the formation of potentially new models of communicating textual information to recipients. Visualisation creates a certain impetus for the emergence of new innovative forms of transmission of various information flows and sources.

In the scientific literature, one of the most striking examples of a polycode text is Paul Ekman's 'Emotions Revealed', as each illustration is accompanied by a reasoned and pre-selected, elaborated text that substantiates and confirms (or refutes) the author's theory of the peculiarities of human expression of emotions, the study of the context of a polycode message and the specifics of its perception by a person through the prism of forming a certain emotional response.

The compositional complexity and multilayered structure of the polycode message, the need to understand the specifics of information perception (through the symbiosis of visualisation and the recipient's own experience) determine the relevance of the research topic: 'Polycode message as an indicator of emotional response of a person (on the example of P. Ekman's book 'Emotions Revealed')'.

The **object** of the study is the polycode text message as a relevant modern phenomenon in the field of textual studies.

The **subject** of the study is the signs and markers of polycode messages that contribute to the formation of an emotional response in the fragments of the book 'Emotions Revealed' by Paul Ekman.

The **aim** of the study is to analyse and identify the leading features and strategies of constructing a polycode text message in the book ‘Emotions Revealed’ by Paul Ekman in the context of forming the recipient's emotional response to what he/she has read.

The **scientific methods** used in the study are: the method of scientific observation and conceptual analysis; the method of multimodal discourse analysis; the method of contextual analysis; the method of interpretation.

The study was conducted through the prism of analysing the English-language text of the book by American psychologist Paul Ekman, entitled: ‘Emotions Revealed: Recognising Faces and Feelings to Improve Communication and Emotional Life’. For the sake of convenience, we will shorten the title to the first sentence of ‘Emotions Revealed’ in the following research.

The **theoretical significance** of the work lies in the fact that the knowledge on the definition of polycode as a modern textual phenomenon is structured and systematised, and specific markers of a polycode text message are outlined on the example of Paul Ekman's work.

The **practical significance** of the study lies in the fact that the results obtained will provide a potential opportunity to use the data obtained in further studying the specifics of the process of cognition, perception and formation of an individual's emotional response to various events on the example of modern communication formats.

In particular, this process is embodied through the prism of polycode text messages.

The obtained results of the study can be further used in the educational process in the development of theoretical courses in such disciplines as linguistics, textology, psycholinguistics of English language theory and practice, etc.

Structure of the master’s diploma. The master’s diploma includes Introduction, two theoretical chapters, brief conclusions to each chapter, general conclusions, a list of sources and literature, and an appendix.

Key words: emotions, image, polycode text, sound, textology, translation.

ВСТУП

Актуальність досліджуваного питання. Інноваційні умови розвитку соціуму, нові вимоги, непередбачувані та складно прогнозовані виклики у різних сферах буття, – у своїй сукупності є детермінантами становлення України на світовій політичній та економічній арені.

Водночас, умови глобалізації та інтеграції світового простору, цифровізація, активний розвиток моделі «штучного інтелекту» та багато інших чинників формують усталену необхідність у перегляді звичних констант реалізації комунікації у різних сферах діяльності, зокрема, і в галузі текстотворення.

Беззаперечно, станом на сьогодні, візуальна інформація та складові аудіо зображувального ряду (до складу яких входять: ілюстрації, наявність субтитрів у кінематографі, тощо) виступають у ролі пріоритетних та найважливіших складових створення тексту та привертання уваги потенційних споживачів різноманітних послуг та сфер обслуговування/споживання.

Вважаємо, що різноманітний рівень інтегрованості зображувальних засобів на одному рівні із іншими знаками (символами) утворюють зміст повідомлення, створюють єдиний текстуальний простір в якому відбувається трансформація друкованих та електронних видань, що сприяє формуванню потенційно нових моделей донесення текстової інформації до реципієнтів.

Відповідно до вище окресленого, можемо зазначити, що в галузі текстології зростає підвищений інтерес до аналізу та вивчення структури текстів, які гармонійно поєднують у собі дві обов'язкові складові: вербальну та візуальну (що має назву «пиктографічний компонент») [1, с. 23].

Погоджуємося із думкою Ю. Ю. Шамаєвої стосовно того, що цікавість до таких текстів зумовлена тим що вони мають більш змістовний вплив на сприйняття інформації адресатом через призму реалізації полікодовості текстового повідомлення, завдяки чому вдається більш ґрунтовно доносити інформацію та закладену у контексті ідею [37, с. 188].

Поставивши за мету проаналізувати феномен прийняття особистістю того чи іншого об'єкту, в контексті формування емоційного відклику у читача, можемо стверджувати, що візуалізація відіграє велику роль у розвитку нового сприйняття дійсності, оскільки першу оціночну емоційну функцію ми, здебільшого, виконуємо саме через вектор візуального спостереження [32, с. 22]. Саме тому, можемо одразу вподобати або не вподобати той чи інший об'єкт, що надалі виступатиме в якості стимула активного пізнання дійсності, або тригера, що буде перешкоджати активному пізнанню [29, с. 402].

Отже, через візуалізацію формується певний імпульс для виникнення нових інноваційних форм передачі різноманітних інформаційних потоків та джерел.

Сучасний етап дослідження проблематики. Специфіка побудови полікодового текстового повідомлення є однією із актуальних тем в сучасній лінгвістичній галузі. Протягом останнього десятиріччя тема активно вивчається такими дослідниками: А. В. Гривко [12], Н. І. Лютянська [21], Г. І. Приходько [25], В. О. Шидловська [39].

Окремим напрямом досліджень є аналіз та структуризація знань щодо специфіки емоційного компоненту у полі лінгвістики, що вивчають: О. Г. Гірняк [9], Ю. Ю. Шамаєва [37].

За результатами аналізу наукових праць, наприклад, Романишин Н. П., Сапригіна Н. В. не викликає сумніву той факт, що в низці сучасних текстів зображення не просто ілюструє вербальний текст, а є частиною семантичної структури, що поєднує у собі: ідейне навантаження та доносить концепцію світогляду автора до адресата [27; 29].

Таким чином, окреслені маркери вказують на те, що такий текст не входить в межі традиційного визначення поняття і це створює необхідність формування нових реалій у галузі текстотворення та привертання уваги до полікодових текстових повідомлень у різних видах мовної та мовленнєвої діяльності особистості. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність більш

грунтовного та всебічного вивчення явища «полікодовості» з точки зору лінгвістичних структур.

В науковій літературі одним із яскравіших прикладів полікодового тексту є робота Пола Екмана «Emotions Revealed» [52; 53], оскільки кожна ілюстрація супроводжується аргументованим та попередньо підібраним, опрацьованим текстом що обґрунтовує та підтверджує (або спростовує) теорію автора щодо особливостей вираження людиною емоцій, дослідження контексту полікодового повідомлення та специфіки сприйняття його особистістю через призму формування певного емоційного відклику.

Композиційна складність та багат шаровість структури полікодового повідомлення, необхідність розуміння специфіки сприйняття інформації (через симбіоз візуалізації та власного досвіду реципієнта) зумовлюють актуальність поставленої на дослідження проблематики: «Полікодове повідомлення як індикатор емоційного реагування особистості (на прикладі книги П. Екмана «Emotions Revealed»)».

Об'єктом дослідження виступає полікодове текстове повідомлення, як актуальне сучасне явище в сфері текстології.

Предметом дослідження є ознаки та маркери полікодового повідомлення, що сприяють формуванню емоційного відклику у фрагментах книги «Emotions Revealed» Пола Екмана.

Метою дослідження є аналіз та визначення провідних ознак та стратегій побудови полікодового текстowego повідомлення у книзі «Emotions Revealed» Пола Екмана у контексті формування емоційного відклику реципієнта на прочитане.

Відповідно до поставленої на вирішення мети нами на розв'язання винесені такі **завдання дослідження**:

1. Охарактеризувати та надати визначення явищу «полікодовості» у векторі існуючих сучасних текстологічних досліджень.
2. Окреслити специфіку поняття та особливості структурної композиції полікодового тексту.

3. Визначити провідні маркери, що характеризують емоційне навантаження та поліпшують сприйняття полікодового текстового повідомлення.

4. Дослідити специфічні особливості поєднання візуального та вербального компонентів на прикладі книги «Emotions Revealed» Пола Екмана.

5. Проаналізувати специфіку та типологію стратегії можливої взаємодії візуального та вербального компонентів на прикладі книги «Emotions Revealed» Пола Екмана та оцінити прагматичний потенціал полікодовості досліджених фрагментів.

Науковими методами, що використані у дослідженні є:

- метод наукового спостереження та концептуального аналізу;
- метод мультимодального дискурс аналізу;
- метод контекстного аналізу;
- метод інтерпретації.

Дослідження було проведене через призму аналізу англomовного тексту книги американського психолога Пола Екмана, що має назву: «Emotions Revealed: Recognizing Faces and Feelings to Improve Communication and Emotional Life». При подальшому дослідженні, для зручності, ми скоротимо назву до першого речення «Emotions Revealed».

Теоретична значущість роботи полягає у тому, що є структурованими та систематизованими знання стосовно визначення полікодовості як сучасного текстологічного явища та окреслено специфічні маркери полікодового текстового повідомлення на прикладі праці Пола Екмана.

Практична значущість дослідження полягає у тому, що отримані результати нададуть потенційну можливість використання отриманих даних при подальшому вивченні специфіки процесу пізнання, сприйняття та формування емоційного відклику особистості на різноманітні події на прикладі сучасних форматів комунікації.

Зокрема, зазначений процес втілюється через призму полікодових текстових повідомлень.

Отримані результати дослідження можуть в подальшому бути використані у навчальному процесі при розробці теоретичних курсів з таких дисциплін як: лінгвістика, текстологія, психолінгвістика теорії та практики англійської мови, тощо.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі: вступу, двох розділів теоретичного характеру, стислих висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел та літератури (містить 78 найменувань, із них – 37 англійською мовою) та 1 додатку.

Робота проілюстрована 18 рисунками.

Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 82 сторінки, обсяг основної частини становить 74 сторінки.

Апробація: конференція + стаття

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІКОДОВОСТІ В ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Полікодовий текст як науковий феномен

1.1.1. Полікодовість : визначення поняття, особливості побудови полікодового тексту

Життя кожної людини детермінується та регулюється різноманітними потоками інформації, які зумовлюють формування базових знань, вмінь та навичок, окреслюють можливості формування компетенцій особистості відповідно до актуальних потреб та соціальних завдань. Щодня ми зустрічаємо різноманітні джерела, що містять певні повідомлення: гаджети, фільми, рекламні тексти, літературні твори, безпосереднє спілкування та опосередковане спілкування у соціальних мережах – та регулюють змістовну наповненість наших уявлень про оточуючу дійсність.

Інформація надається шляхом долучення певних «комунікативних текстових кодів», які, за визначенням А. В. Нікітіної, уособлюються у «вербальних та невербальних одиницях надання даних» [24, с. 220]. Згідно із диференціацією компонентів, можливо визначити таку специфіку:

- вербальний код охоплює мовний елемент;
- невербальний код враховує усю інформацію, яка не виражається через призму слова, проте містить певний емоційний компонент, що сприймається реципієнтом й впливає на сприйняття повідомлення відповідно до існуючого досвіду [24, с. 222].

Динамічність соціальних подій та впровадження інноваційних технологій зумовлюють необхідність трансформації підходів до розуміння текстового повідомлення. Беззаперечно – провідний акцент уваги концентрується наразі на опосередкованій комунікації та сприйнятті інформації: у соціальних мережах, при перегляді фільмів із субтитрами тощо. Таким чином, зростає навантаження на невербальні засоби відтворення інформації у текстових повідомленнях – наприклад емотикони, знаки пунктуації.

Проведене А. В. Нікітіною дослідження щодо можливостей розмежування текстів за вербальним та невербальним компонентом сприяло отриманню результатів, завдяки яким можливо структурувати зміст текстових повідомлень за такими підгрупами:

- монокодові тексти містять у структурі лише вербальний компонент, що має на меті окреслити інформаційне та змістовне навантаження (наприклад, речення «я їду на море» - за умови, що адресант обізнаний у семантиці кожного слова представлятиме цілісну композицію, незалежно від гарнітури та кольору шрифту). Тобто, текст залишається сталим із точки зору закладеного в нього авторського змісту;

- полікодові тексти орієнтовані на формування композиційної єдності в структурі «вербальний та невербальний компонент». Провідний акцент характеризує співвідношення цих компонентів та потенційну можливість рівня взаємопроникнення й сили взаємозв'язку [24, с. 221].

Отже, монокодові та полікодові тексти відіграють важливу роль у процесах соціалізації та життєвої реалізації особистості. Застосування і взаємодія різних систем кодів всередині одного тексту прийнято розглядати як елемент полікодовості, за умови, що під кодом розуміється «система умовних позначень, символів, знаків і правил їх комбінації між собою для передачі, обробки та зберігання інформації» [14, с. 163].

Полікодове текстове повідомлення є складнішим за своєю структурою та має широке поле для вивчення та розуміння нюансів. В останні десятиріччя все більше наукових досліджень скеровані саме на дослідження специфіки презентації полікодового текстового повідомлення, структурованості та сприйняття адресатом.

За результатами проведеного наукового пошуку, О. О. Селіванова та О. А. Боговик визначили такі особливості сучасного світу, що детермінують важливість розширення уявлень щодо специфіки саме полікодового тексту. З точки зору дослідниць, саме явище полікодовості наразі «є невід'ємною властивістю комунікації й життя в цілому, адже світ, у якому ми живемо,

переповнений текстами, зображеннями, смайлами, рисунками, малюнками, аудіальними знаками, які тісно взаємодіють між собою» [4; 30]. Саме ці особливості скеровують вектор лінгвістичних досліджень у галузь семіотично-неоднорідного (полікодового тексту).

Дослідивши історичний шлях становлення та розвитку терміну «полікодовість» ми визначили такі особливості. Власне саме поняття було впроваджено у науковий обіг у 1974 році, коли була запропонована модель поєднання «мовного коду природного характеру» із «існуючим кодом будь-якої іншої семіотичної системи» [12, с. 82]. Ідея мала на меті набуття покращеного розуміння концепції ідеї текстового повідомлення, що зумовлювало мінімізацію надмірної суб'єктивності сприйняття інформації [12, с.83].

Подальші дослідження сприяли розширенню спектру розуміння проблематики: зокрема, було акцентовано наукові пошуки на розумінні змістовності полікодовості, що розуміється як гармонійне поєднання у єдиному графічному просторі семіотично гетерогенних складових [12, с. 84].

Будь-який термін має різноманітні підходи щодо визначення та розуміння ієрархії складових елементів, тож наведемо приклади сучасних визначень «полікодового текстового повідомлення» вітчизняними дослідниками.

Відповідно до визначення І. М. Колегаєвої, полікодове текстове повідомлення уособлює у своїй структурі «послідовність вербальних і невербальних знаків (картинок), що є об'єднаними між собою загальним змістом чи сюжетною лінією» [18, с. 85].

На думку Н. І. Лютянської, полікодове текстове повідомлення є складною багатокомпонентною структурою, в якій «повідомлення закодовано семіотично різними засобами, вербальними та невербальними компонентами, що об'єднуються в певну структуру з характерною взаємозалежністю складників, як у змістовому, так і формальному аспектах» [21, с. 26].

А. В. Гривко надає більш широке визначення «полікодовості», адже акцентує увагу на тому, що провідною особливістю полікодового текстового

повідомлення є «здатність використовувати кілька мов або кодів у спілкуванні, що може викликати різні емоційні реакції, що є можливим не просто через подання тексту, а у конструктивній побудові текстового повідомлення, що у своїй структурі несе знакове та візуальне навантаження» [12, с. 86].

Незважаючи на різноманітність визначень, існує певна єдність у формі розуміння специфіки терміну: полікодові тексти обов'язково мають у своїй структурі єдність вербального (слово) та невербального (картинка, звук) компонентів. Особливістю полікодового текстового повідомлення на нашу думку є те, що воно сприяє формуванню у реципієнта певного емоційного відклику на зміст інформації, таким чином долучаючи читача як безпосереднього учасника ситуації або події, що описується у текстовому повідомленні.

О. О. Селіванова зазначає, що можливість формування певного відклику читача на ідейний посил, закладений у структурі текстового повідомлення є можливим саме завдяки структурно-функціональними особливостям полікодових текстів [13, с. 52].

Зазначена точка зору знаходить підтвердження у дослідженнях А. В. Гривко, яка визначала специфіку особливостей полікодових текстів у сучасних підручниках саме через призму побудови полікодового повідомлення. Зокрема, дослідниця дійшла висновку, що саме структура полікодового повідомлення визначає можливості формування комунікативної компетентності особистості: зокрема, не лише збагачення словникового запасу, але й розвиток зв'язності мовлення, красномовства, емотивності у передачі інформації [12, с. 86]. Вагома роль, на думку А. В. Гривко, належить долученню у канву текстів візуальних, ідеографічних, піктографічних засобів [12, с. 87]. Така специфіка надає можливість істотного підвищення рівня оперування інформацією під час спілкування, оскільки враховує не лише етап «передачі інформації», але й навчає «здобуттю інформації» з подальшою інтерпретацією даних та перекодування змісту у можливий спосіб (відповідно до пізнавальних можливостей адресантів) [12, с. 88].

Формування компетентності А. В. Гривко пояснює специфікою класифікації полікодових текстів відповідно до кількісного співвідношення вербального та невербального компоненту:

- частково полікодовий текст має переважно словесний компонент, що превалює над невербальними елементами;
- частково вербальний текст має переважаючий невербальний компонент (аудіодоріжки, картинки);
- власне полікодовий текст – текст із відсутнім зовнішнім вербальним компонентом, та збалансованим внутрішнім вербальним та невербальним компонентом [12, с. 88].

Окремим критерієм типології полікодових текстів, що дозволяє зрозуміти структуру тексту, виступає співвідношення вербального та невербального компонентів. На основі їх взаємодії у єдиному тексті виділяються такі, що візуалізовані на рисунку 1.:

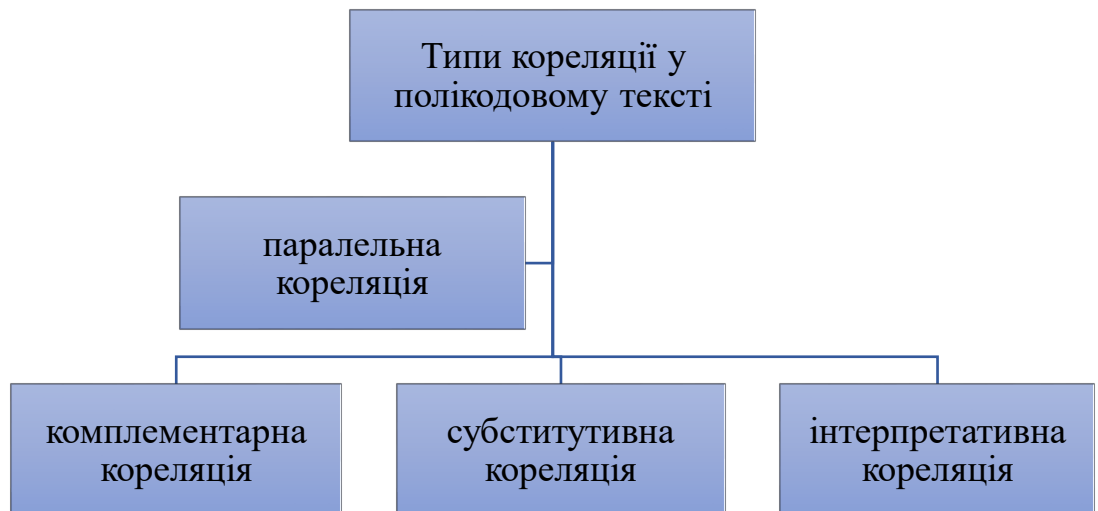

Рис. 1. Типи кореляції у полікодовому тексті

Таким чином, у полікодовому тексті простежується наступна специфіка кореляційних зв'язків:

- паралельна кореляція (і вербальний, і невербальний компонент гармонійно підкріплюють зміст та вплив одне на одного);
- комплементарна кореляція (зміст компонентів частково нашаровується одне на одного, таким чином частина інформації у структурі текстового

полікодового повідомлення потрапляє у «сліпу зону» й губиться для сприйняття реципієнтом);

- субститутивна кореляція (вербальний компонент заміщується невербальним, що призводить до зміщення меж сприйняття інформації адресантом);

- інтерпретативна кореляція (зв'язок між компонентами встановлюється лише на рівні асоціацій, що здатні породжуватися у реципієнта, відповідно до сформованості когнітивних процесів. Це сприяє набуттю високої вірогідності формування хибного розуміння та «кліше», що зменшуватиме сприйняття наукового обґрунтування) [1, с. 63].

Центральною ланкою у структурі полікодового текстового повідомлення виступає феномен «зорової модальності подвійного сприйняття відображеного». Дана особливість окреслює можливість поєднання вербального та невербального компонентів таким чином, щоб охопити процесом декодування обидві півкулі головного мозку. Даний висновок детермінується теорією подвійного кодування (Dual Coding Theory), що є обґрунтованою канадським дослідником А. Пайвіо. Зокрема, науковець зазначив, за результатами власних досліджень, що читання та письмо, як когнітивні (пізнавальні) процеси, сприяють активізації двох окремих систем кодування інформації: обробки вербальної та невербальної інформації [71, с. 57].

А. Пайвіо зазначив, що основою розуміння мови є певний вербальний код, натомість, як можливість аналізу та трансформації інформації (суб'єктивне сприйняття, а не дослівна передача інформації) є можливою завдяки функціонуванню невербальної системи кодування [71, с. 58]. Анатомічно, за сприйняття та обробку вербальної інформації відповідає ліва півкуля головного мозку, натомість за декодування інформації – відповідає права півкуля мозку [71, с. 62]. Проте, при безпосередньому процесі обробки полікодового текстового повідомлення, обидві півкулі синхронізуються, що

надає можливість півкулям обробляти інформацію паралельно, тим самим формуючи цілісне уявлення про події.

Прочитання полікодового тексту вимагає від реципієнта постійного перемикання різних ділянок кори головного мозку, що змушує його розвивати когнітивну гнучкість і сприяє формуванню візуальної грамотності, таким чином, розширюючи межі сприйняття інформації [68; 72].

В якості прикладу, А. В. Гривко наводить можливість семантизації слів не лише на підґрунті зв'язку із іншими словами, але й через призму сприйняття зображення та долучення певного образу до обробки інформації [12, с. 90]. Зокрема, образ морського узбережжя буде більш цілісним, якщо буде можливість не лише читати текст, але й слухати звук хвиль, бачити блики сонця на воді тощо. Це додасть можливість долучення власного життєвого досвіду та світосприйняття до існуючої інформації – що надасть більшу кількість варіантів до реалізації потенційно важливої ситуації.

Загалом, з точки зору У. В. Кемінь, у сфері текстів наразі спостерігається активна естетизація комунікації, що виявляється у посиленій візуалізації полікодового повідомлення [17, с. 13]. Результатом такої інновації є те, що візуальний компонент несе в собі не лише змістовне, але й естетичне навантаження – це сприяє реструктуризації інформаційного контенту, перетворюючи внутрішні зв'язки між частинами тексту і заголовного комплексу [17, с. 15].

Погоджуємося із думкою І. А. Бехта, щодо того, що полікодовий текст, з одного боку, мінімізує кількість різноманітних інтерпретацій, а з іншого, – дозволяє віднаходити новий зміст, що ніби «ховається між рядків» [3, с. 574].

Внутрішній устрій полікодового тексту структурно організований більш складно у порівнянні зі звичайним текстом, що пов'язано із такими аспектами:

- наявність певної ієрархії компонентів;
- формування розуміння варіативності можливих відносин між структурними компонентами;

- наповненість компонентів детермінована інформацією, що структурно формує загальний зміст повідомлення [45].

В межах системи полікодових текстів (зокрема текстів з іконічним компонентом) виокремлюють тексти із певним ступенем креолізації, що представлено на рисунку 2.:

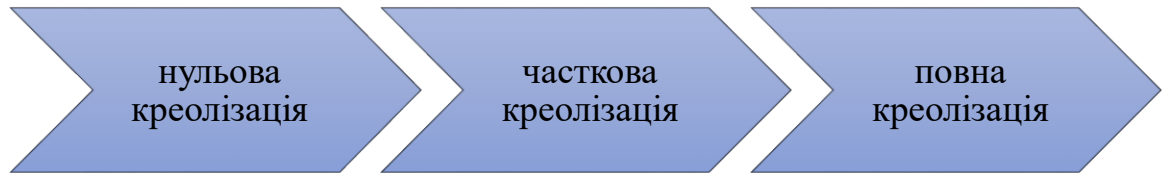

Рис. 2. Типи креолізації у композиційній побудові полікодового тексту

Відповідно до специфіки креолізації, можливо визначити такі складові компоненти:

- нульова креолізація: відсутні зображення у структурі полікодового повідомлення, що призводить до відсутності кореляційних зв'язків між компонентами. Таким чином – єдиним компонентом залишається суто вербальний текст [40]. Наприклад: публіцистичний текст, який за сутністю не вимагає формування будь-якого емоційного відклику, і, відповідно – не містить у більшості випадків невербального навантаження (за виключенням графіків, діаграм, коли вони є важливими);

- часткова креолізація: формує розуміння про текст, що містить обов'язковий невербальний компонент. Натомість - текстовий елемент є вибіркоким те не несе вагомій інформаційної сутності [40]. Прикладом виступає рекламний текст – де фокус уваги концентрується на зображенні та формуванні емоційного імпульсу (купити річ, парфуми, сходити саме у цей ресторан тощо);

- тексти з повною креолізацією: характеризуються як такі, що надають можливість гармонійного поєднання невербального та вербального компоненту. Відсутність одного із компонентів нівелює можливість вірної

інтерпретації тексту [40]. Наприклад – лібрето в опері – не є змістовним й доцільним без можливості постановки вистави та музичного супроводу.

Розуміння специфіки креолізації, у свою чергу зумовлює формування певних маркерів, які впливають на сприйняття інформації реципієнтом, тим самим, формуючи певний відповідний відклик емоційного характеру на пропонуване полікодове повідомлення.

Отже, у структурі полікодового текстового повідомлення ми можемо визначити такі елементи:

- два компоненти: паралінгвістичний (охоплює параграфемний та графічний параметри) та вербальний (охоплює складність та значення тексту);
- зовнішньоструктурні параметри: параграфемні, графічні;
- додаткові елементи модуляції: мовна складність та фоносемантичне значення тексту.

1.1.2. Специфіка сприйняття полікодового повідомлення реципієнтом

Формування уявлень особистості про оточуючу дійсність реалізується завдяки сприйняттю – складній формі пізнання навколишнього світу. За сутністю сприйняття є певним віддзеркаленням об'єктів та явищ у відповідності із існуючою наочною цілісністю, що надає можливість набуття стійких уявлень про середовище.

Як зазначає М. Й. Варій, «сприйняття сприяє відображенню у свідомості особистості предметів у цілісній формі, завдяки впливу на органи чуття» [7, с. 112]. Завдяки можливості чути, бачити, смакувати тощо – ми отримуємо одночасно різноманітні характеристики предметів та об'єктів оточуючої дійсності, таким чином отримуючи всебічне уявлення про різноманітні події, явища й ситуації. Особистість весь час сприймає інформацію з оточуючого простору, набуваючи досвіду та соціальних компетенцій, підвищуючи рівень знань, вмінь та навичок.

Наразі – основою комунікації виступає швидкий обмін повідомленнями, здатність людини обробляти великі обсяги даних із різних джерел. Отже, важливо розуміти специфіку сприйняття, зокрема полікодового текстового повідомлення реципієнтом.

Відповідно до визначення полікодовості тексту, ми погоджуємося із думкою Н. І. Лютянської, стосовно того, що це «...текст, в якому повідомлення кодується семіотично неоднорідними засобами – вербальними та невербальними компонентами, об'єднання яких є певною структурою, що характеризується проявом взаємозалежності як у суттєвих, так і в формальних аспектах» [21, с. 26].

Не викликає сумніву, що малюнки, фотографії, схеми, реальні об'єкти світу, які окреслюють та визначають тему спілкування, можуть виступати як невербальні ознаки, а міміка та деякі типи жестів також включені тут лише для підтримки та надання експресії усного спілкування.

Важливою умовою функціонування полікодовості є наявність сприйнятливої активності реципієнта інформації. Вважаємо за потрібне звернути увагу на певну класифікацію полікодових текстів, відповідно до їх змістовного завдання, що зумовлено кількома чинниками:

1. Кількісною ознакою наявності вербального й невербального складника:

- частково полікодові тексти мають переважно словесний компонент, частково вербальні мають переважно невербальний компонент (кольори, звуки, графеми тощо);

- власне полікодові – це тексти з відсутнім експліцитним (зовнішнім) вербальним компонентом.

2. За впливом на різні органи чуття, полікодові тексти можуть бути такі:

- візуальні (друковані тексти: текст підручника, таблиці, демонстраційні картки, роздавальний матеріал, схеми, картини, малюнки, екранні засоби);

- аудіальні (аудіозаписи: звукові посібники, фрагменти зразків мовлення);

- аудіо-візуальні (навчальні відеофільми, мультимедійні програми, гіпертекст) [21, с. 27].

Вербальні й невербальні компоненти функціонують і взаємодіють у єдиному семантичному просторі, забезпечують цілісність і зв'язність креолізованого тексту, створюють комунікативний ефект. Візуальне сприймання кожного із зазначених видів мультимодальних текстів умовно складається з двох основних фаз:

1. Оптичної зорової перцепції інформації та її когнітивного опрацювання. Спочатку реципієнт бачить візуальні об'єкти, представлені в мультимодальному тексті, та формує загальний причинно-наслідковий зв'язок сюжету.

2. Наступний крок – усвідомлення комунікативного контексту повідомлення, закодованого в тексті.

3. Далі реципієнт фіксує можливі приховані смисли й імпліковані ідеї та інтегрує візуалізоване словесно й іконічними засобами повідомлення у власну індивідуальну картину розуміння оточуючої дійсності.

4. Після реалізації усвідомлення змістовного навантаження мультимодального тексту та через призму рефлексії із залученням екстраполяції особистого досвіду реципієнта мультимодальний текст може бути розкодованим, інтерпретованим, а його смислові пласти параметризованими, відповідно до ієрархії інформаційного навантаження текстового повідомлення [1, с. 112].

Аналіз вищезазначеного підтверджує думку А. В. Гривко стосовно того, що формування репрезентації змісту полікодового мультимодального тексту безпосередньо пов'язане із семантичним осмисленням візуального компонента, а можливість опрацювання вербального складника дещо відтермінована, тобто є наступним кроком процесів сприймання й розуміння [12, с. 88]. Таким чином, спочатку опрацьовується зображення, як параметр, що має більш виражений стимул. Натомість – вербальна складова є більш складною для аналізу, що потребує приділення більшої кількості часу та

внутрішнього ресурсу особистості. При ознайомленні із полікодовим текстом важливо пам'ятати, що словесний код сприймається й інтерпретується з опорою на візуальну частину, зокрема: зображення активізує процеси осмислення репрезентованої в тексті інформації, вербальний компонент моделює ці механізми [12, с. 89]. Можливість переосмислення інформації і долучення особистого досвіду (та досвіду попередніх поколінь) сприяє формуванню емоційного відклику на певні обставини.

Реалізація емоційного відклику особистості є складним процесом, що враховує взаємодію таких елементів, як: відчуття, сприйняття, почуття, життєвий досвід, ціннісні орієнтири. До складу вищих моральних почуттів належать: духовно-моральні цінності, ціннісні орієнтації, наявність етики та моралі тощо [14, с. 162]. На відміну від елементарних емоцій (що властиві вищим приматам) моральні почуття, які є властивими для людини, є результатом впливу соціальних умов, виховання, національної та культурної ідентичності особистості [9, с. 32].

Зазначимо, що емоційний відклик формується за умови наявності таких складових компонентів: емоцій, емоційності та емотивності. За співзвучністю усі складові є схожими між собою, проте не є тотожними поняттями та відіграють різноманітну роль у реалізації відклику особистості на полікодове текстове повідомлення.

Термін «емоції» у науковому середовищі має чимало визначень, тож стисло розглянемо точки зору сучасних дослідників.

З точки зору О. Г. Гіряк, «емоції являють собою складні, багатофункціональні поліструктурні утворення, що знаходять своє вираження у фізіологічних проявах» [9, с. 31].

За визначенням М. Й. Варій, емоції розуміються як «особливий вид психологічних станів людини, що виражається тією чи іншою мірою» [7, с. 120]. Науковиця зазначає, що «емоції виникають як певна реакція на події та явища довкілля, які задовольняють або не задовольняють потреби людини» [7, с. 121].

Дж. Крес визначає емоції, як «певний рух настрою, що регулюється наявністю внутрішнього переживання та реалізується у вигляді: страху, гніву, радості – що викликані певною подією або соціальною ситуацією» [61].

Емоції мають універсальне значення для людського життя, адже завдяки їм відбувається блискавична інтеграція усіх функцій і систем, своєрідне інформування про наявність шкідливого чи корисного впливу на організм [42]. З аналізу наукової літератури встановлено, що емоції мають певний вплив на особистість, зокрема реалізуються у формі:

- вегетативних реакцій, біохімічних трансформацій та ендокринних змін;
- експресії (засобами жестів, міміки та пантоміміки, голосових реакцій);
- інтелектуальних показниках у вигляді усвідомлення та аналізу предметної спрямованості емоційно насиченої ситуації;
- в оцінці оточуючої дійсності, як власне безпосередній процес переживання;
- у поведінці особистості [7, с.126].

Відповідно до класифікації, виділяють:

- прості емоції (нижчі, що пов'язані із фізіологічними потребами – гнів від почуття голоду або спраги) та складні емоції (пов'язані із духовними потребами – моральний обов'язок, любов);
- позитивні (радість, захват, упевненість) та негативні (гнів, нудьга, заздрість) емоції;
- стенічні (зумовлюють динаміку вчинків: тріумф, впевненість) та астенічні (зумовлюють бездіяльність: страх, неспокій) емоції [7, с. 128].

Зазначимо, що незалежно від належності конкретної емоції до категорії у ієрархії, кожна із них є надзвичайно важливою та виконує у житті людини цілий ряд функцій:

- оцінюючу: позитивні і негативні емоції показують, як людина ставиться до чого-небудь і оцінює це (невдоволення, сором, тощо);

- регулятивну: сприйняття оточуючої дійсності більш ясно і точно;
- спонукаючу: можуть спонукати людину до дії, а можуть перешкоджати активності, забезпечуючи збереження ресурсу особистості [7, с. 132].

Але, просто відчувати емоції – це лише перша складова, адже дуже важливо транслювати власне ставлення до ситуацій та дій, що реалізується у поведінковому та фізіологічному компоненті та називається «емоційністю». Емоційність може розглядатися у широкому та вузькому розумінні.

В вузькому контексті, емоційність інтерпретується як «певна міра емоційної реакції людини на конкретний подразник» [17, с. 12]. Також, влучним є визначення емоційності В. О. Шидловською «відображене та закріплене у семантиці слова почуття того, хто говорить, його відношення до об'єкту мовлення» [39, с. 293]. Науковиця зазначає, що емоційність є «певною вразливістю індивіда до важливих подій і ситуацій та його емоційний відклик на них» [39, с. 294].

У. В. Кемінь під емоційністю розуміє «психологічну характеристику особистості, стан рівня розвитку її емоційної сфери» [17, с. 13].

У широкій інтерпретації, поняття емоційність визначається як «сукупність сфер вираження почуттів та емоцій суб'єкта, або як посилення чи інтенсивність» [37, с. 190].

З огляду на визначення, зазначимо, що кожне із них певною мірою визначає специфіку емоційності особистості, відповідно до конкретної ситуації, умов та обставин які зумовлюють перебіг подій та побудову емоційного відклику. Маючи у своїй структурі три взаємопов'язані елементи, емоційність окреслює єдність внутрішнього та зовнішнього проявів переживання особистістю певних подій та ситуацій.

Розглядаючи структурну ієрархію емоційності, виокремлюємо такі елементи:

- фізіологічний, який сприяє відображенню змін, що безпосередньо відбуваються в організмі особистості при прояві тих чи інших емоцій (серцебиття, частота дихання, обмінні процеси);
- психологічний – той, що має певне забарвлення переживання (позитивне – радість, негативне – гнів);
- поведінковий – те, що проявляється у міміці, діях та жестикуляції [39, с. 293].

Водночас, У. В. Кемінь зазначає, що раніше межі окреслення понять «емотивність» та «емоційність» були «розмитими», що призводило до викривлення сприйняття семантичного навантаження кожного терміну та формування хибної синонімічності [17, с. 14].

Наразі існують такі визначення поняття «емотивність».

За У. В. Кемінь, «емотивність – лінгвістична характеристика слова, речення, яка здатна здійснити емоціогенний ефект, викликати у мовної особистості відповідні емоції» [17, с. 14].

В. О. Шидловська у своїй праці «Поняття емоції, емоційності та емотивності» розглядає категорію емотивності особистості, що втілюється «через призму емотивної лексики, яка складається з емоційно забарвлених слів і прямо виражає емоції, а також лексику емоцій, яка представлена словами, значення яких утворюють терміни про емоції» [39, с. 294]. Наприклад: тендітні крапельки дощу, рюмсати та схлипувати.

Л. О. Калмикова, Г. В. Калмиков, Ю. Ю. Шамаєва, розглядають емотивну функцію текстового повідомлення як «здатність за допомогою висловлювань виражати психічний стан носія мови, його почуття та емоції, особисте ставлення до теми, суб'єкта, співрозмовника та ситуації самої бесіди» [37, с. 101].

За результатами аналізу визначень «емоцій», «емоційності» та «емотивності» ми дійшли висновку, що усі вони є тісно пов'язаними між собою (завдяки формуванню певного прояву внутрішнього імперативу особистості через призму подій) проте не є тотожними. Наприклад,

«емоційність» є властивість, що має у механізмі реалізації певну спонтанність (раптовий відклик на події), водночас «емотивність» є більш складною за своєю структурою, оскільки має на меті пошук відповідних слів, емоційних забарвлень, що б спонукали перебіг розмови у бажаному для усіх учасників векторі. Кожна подія нашого життя викликає певні емоції, які втілюються у міміці, рухах, формуванні певного емоційного відклику – відповіді на конкретні ситуації, з якими ми погоджуємось, або навпаки – реагуємо негативно. В контексті соціалізації особистості можливість набуття досвіду емоційного відклику, на нашу думку, є дуже важливо, адже дозволяє уникати стереотипізації мислення й сприяє формуванню емоційного інтелекту людини.

Водночас, на нашу думку, полікодовість є потенційним джерелом виникнення певних труднощів у формуванні емоційного відклику на описувані події, якщо, наприклад, використовуються невідповідні моделі побудови зв'язку в системі «автор – реципієнт» [27, с. 110]. Письменник формує текст пропускаючи події через власну свідомість та досвід, обираючи художні засоби та прийоми, що є зрозумілими йому, водночас – ілюстратор візуалізує матеріал, спираючись на власний творчий світогляд та емоційний відклик від тексту. А реципієнт – ніби опиняється «між двома світами», які не завжди є зрозумілими та ускладнюють сприйняття [29, с. 405].

На нашу думку, ускладнення сприйняття полікодового текстового повідомлення детерміновано також і специфікою асиметричного дуалізму мовного знаку. Зокрема, дослідження швейцарського лінгвіста Ф. де Соссюра окреслюють таку специфіку: назва предмета є випадковою й не відбиває його сутність [47]. Дослідник зазначав, що «асиметрія розуміється як певне перетворення семантики слова або граматичного конструкту, що має здатність до ускладнення через вектор багатозначності. Таким чином: нова форма, що є похідною від вихідної – набуває нову переносну функцію й додаткове навантаження, не втрачаючи початковий зміст» [47]. Відповідно до визначення: будь-яке слово має початковий зміст (той, що закладений у ньому суспільством, науковцями), водночас – є можливість до трансформації слова

(що деремінується певними соціальними установками, культурною ідентичністю, традиціями осередків). Існує чимало прикладів асиметричного дуалізму у сфері полікодовості, зокрема:

- у п'єсі сера Дж. Баррі «Пітер Пен» є сцена, коли Венді називає «поцілунок» словом «наперсток», через що в подальшому виникає плутанина у змісті взаємин та взаємодії між нею та Пітером;

- у романі Рея Бредбері «451 градус за Фаренгейтом» пожежники хоч і мали звичне найменування професійної діяльності, натомість не гасили пожежі, а навпаки – спалювали книги, що слугували джерелом знань та інформації, щоб не дати розгорітися пожежі свідомості людства;

- в широкому спектрі представлено асиметричний дуалізм мовного знака у фільмі Й. Лантімоса «Ікло». Молоді люди, що перебувають у соціальній ізоляції живучи за високим парканом – мають змогу спілкування лише із власними батьками. Натомість – дорослі, намагаючись огородити дітей від небезпеки та забрудненості світу – формують власний словник, замінюючи «небажані слова» на альтернативні варіанти. Щоранку брат та дві сестри мають вивчити кілька нових слів та їх визначення:

Море – шкіряне крісло з дерев'яними бильцями, як ті, що стоять у вітальні будинку. На приклад: «Не стій! Сядь у море і побалакаємо».

Автострада – сильний вітер.

Екскурсія – дуже міцний матеріал з якого виготовляють підлогу. Наприклад: «Люстра упала на підлогу але нічого не пошкодила, адже підлога виготовлена зі стовідсоткової екскурсії».

Карабін – гарний білий птах.

Телефон – солонка із сіллю.

Зомбі – дуже маленька квітка жовтого кольору.

Кіт – найнебезпечніша тварина, що вбиває людей.

Така соціальна ізолюваність, викривлене сприйняття оточуючої дійсності через розбіжності у семантиці – призводять до хибних кроків, що несуть непоправні вчинки.

Водночас – реципієнту складно сприймати інформацію та динаміку зміни подій, оскільки різний підхід до семантики призводить до неготовності швидкого сприйняття та усвідомленості трансформації звичних слів, породжуючи дискомфорт від долученості до полікодового текстового повідомлення. Таким чином – важливим завданням є вибудова раціональної рівневої моделі комунікації.

Г. І. Приходько визначає таку специфіку побудови рівневої моделі комунікації у полі «автор – полікодове повідомлення – реципієнт»:

- наявність структури твору (фонетична завершеність, усталений графічний образ твору);
- обов'язковість когнітивної складової (плин подій, наявність діючих осіб, формування різноманітних ситуацій, подій та обставин що сприяють формуванню логіки викладу подій, морального вибору персонажів);
- комунікативний аспект (включення монологів/діалогів, визначення реплік комунікантів, впровадження емоційних вигуків);
- творчий зміст (наявність ідеї, сенсу викладу подій, підпорядкованість певній логіці);
- можливість оцінки (конструктивна критика, емоційний відклик) [25, с. 98].

Важливо розглянути особливості та засоби формування емоційних читацьких реакцій на зміст текстового повідомлення. Серед основних читацьких умінь Моляко В. О. виділяє такі:

- здатність до сприйняття виразних засобів рідної мови та сучасних художніх творів. У даному випадку необхідно розуміти, що фундаментальною базою правильного сприйняття та коректної оцінки того чи іншого художнього твору є формування якісних уявлень про слово і можливість інтерпретації того чи іншого образу. Усе це слугує кращому розумінню д авторського ставлення до твору. Саме тому дуже важливо створювати основу для правильного і доцільного сприйняття різних виразних засобів, які

безпосередньо трапляються в процесі ознайомлення з різноманітними літературними творами;

- уміння відтворювати в уяві картини життя, зображені письменником, також є важливим за своєю значущістю;

- уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, бачити логіку розвитку, розуміти емоційний зміст у творі [23, с. 70].

Багато дослідників під час вивчення процесу сприйняття твору, наприклад, І. М. Лапшина, К. П. Серажим, Н. В. Харченко, відзначають, що дуже важливо, щоб людина, у ході прочитання твору образно уявляла собі все, що відбувається в діях [31, с. 35]. На їх думку, при недостатній кількості різних вражень та емоційного сприйняття при прочитанні образ зображуваної дійсності, що формується, є блідим і вкрай невиразним. На цій підставі, створюються різні рекомендації, що сприяють формуванню активної уяви та сприйняття реципієнтом різних художніх жанрів.

У реальному процесі сприйняття всі читацькі вміння взаємно збагачують одне одного. В основі повноцінного сприйняття лежить вміння сприймати образотворчо-виразні засоби мови. Тільки осягнувши їх образне забарвлення і усвідомивши їхню роль у творі, можна відтворити в уяві описані автором картини, встановити зв'язок між ними. Уміння відтворювати картини сприяє відтворенню цілісного образу, що полегшує сприйняття ідеї в усвідомленні реципієнта.

Тексти, що формують емоційний відклик є за змістом, близькі до досвіду особистості, тоді під час аналізу чи дослідницької діяльності є можливість відобразити особисте ставлення до прочитаного.

Ю. Ю. Шамаєва окреслює чотири основних засоби, які допомагають забарвлювати текст: пунктуація, структура речення, наявність синонімів, емоційно забарвлені речення та слова [37, с. 189]. Розглядаючи детально кожен компонент, визначимо таку специфіку (на матеріалі книги «Emotions Revealed» Пола Екмана):

1. Пунктуація, тобто коми, двокрапки, тире, знаки питання тощо. Найбільш вагомим серед знаків пунктуації, на думку дослідниці, є тире. Поставивши його в потрібне місце – відразу змінюється емоційний відтінок того, про що говорить автор твору (устами свого персонажа). Це можуть бути паузи, уточнення, інше.

Наприклад: «*Fear and surprise were not distinguished from each other – when people heard the fear story, they just as often picked a surprise as a fear expression, and the same was true when they heard the surprise story*» [53, с. 27].

«*I suggested that this emotion has two distinctive sides – sadness and agony*» [53, с. 101].

Використання знаку «тире» в окреслених прикладах формує певний акцент автора на важливих термінах, поняттях. Знак пунктуації виступає певною межею: між важливим та надзвичайно важливим (словом, словами що несуть змістовне навантаження речення або цілого абзацу).

«*What are the autoappraisers sensitive to, and how did they become sensitive to those triggers? How do emotion triggers become established? The answers will tell us why we have an emotion when we do*» [53, с. 39].

Водночас, постановка запитань дозволяє сформувати певну єдність досвіду «автор-реципієнт»: П. Екман ніби звертається до себе, водночас, під час ознайомлення із текстом, реципієнт ставить ці запитання ніби до себе, тим самим ніби доєднуючись до проведення дослідження.

2. Другий спосіб емоційного забарвлення тексту – структура речення, яка також передає ту чи іншу емоцію, тому, тут доречно використовувати наступні прийоми: змінювати довжину речень; пропускати або додавати другорядні члени речення; змінювати порядок слів у реченні; робити речення з одним словом.

Наприклад: «*Your eyelids may become heavier. Your cheeks may start to rise. The back of your throat may begin to feel sore. Your eyes might have moistened with the beginning of tears. These are normal reactions during sadness, and they are*

also normal when looking at the face of someone who is feeling intense sadness» [53, с. 113].

В даному випадку, автор спочатку використовує більш прості конструкції: речення містять 5-6 слів. Такий прийом дозволяє сконцентрувати фокус уваги реципієнта на подіях, які відбуваються та підлягають аналізу. Останнє речення: є поширеним адже містить у собі пояснення специфіки певного емоційного відреагування особистості на події.

3. Вживання негативно чи позитивно забарвлених синонімів впливає на відтінок сказаного, відповідно знижуючи або підвищуючи емоційне сприйняття слів. Наприклад, слово «квартира» є нейтральним, «оселя» звучить більш піднесено [53, с. 90].

Наприклад: «*The videotapes of their performances show the same facial expressions as Bettye Shirley»* [53, с. 100].

«*When looking at Bettye's picture, or following the memory or facial muscle movement exercises, most people will experience sadness, not agony»* [53, с. 113].

Обидва речення описують переживання Бетті Ширлі, яка втратила сина та належать до аналізу одного й того ж самого фотознімку.

Проте перше речення ніби пояснює саму історію появи фото, що було вилучено з відеоряду трансляції та найбільш змістовно візуалізує переживання жінки. В цій ситуації, у реципієнта можуть виникати спогади стосовно аналогічних ситуацій, що він спостерігав у новинах, життєвих ситуаціях.

Водночас, друге речення містить слово «picture» - як зображення жінки, проте у свідомості реципієнта, воно сприймається опосередковано – як певна ілюстрація, але не реальна жінка що переживає дійсну трагедію у своєму житті.

4. Вигуки та допоміжні слова – це найбільш простий та зрозумілий спосіб передати емоцію через текст, на думку Ю. Ю. Шамаєва [37, с. 190]. Наприклад: «*Get real! I have no sympathy for you!*» [53, с. 133]. Тут автор звертається до «Я» кожного реципієнта окремо й, відповідно, у кожної людини буде власний емоційний відклик.

Отже, використання засобів емоційного забарвлення текстового повідомлення сприяють формуванню певного ефекту залученості реципієнта до подій які описуються, а емоційний відклик виступає певний виміром досвіду, моральних цінностей та зрілості особистості.

1.2. Структура та особливості емоційної сфери особистості

1.2.1. Психологічні основи лінгвістики емоцій

Беззаперечно, емоції супроводжують нас протягом усього життя: від народження до закінчення життєвого шляху. Із перших місяців життя дитина пізнає світ через емоційні прояви батьків та оточуючих близьких (подив, посмішку, сум, смуток тощо) через міміку та пантоміміку, через емоційну наповненість мовлення та модуляції голосу, що в подальшому формує власний емоційний відклик дитини (наприклад, посмішку при появі в полі зору матері або іншої значущої особи) [7, с. 113].

Таким чином, емоції незалежно від типу та форми в ієрархії (від інстинктивних поривів до найвищих форм соціальної діяльності) є надійними супутниками, що допомагають нам формувати певне ставлення до дійсності, трансформувати поведінку, розуміти себе «тут» та «зараз» в конкретний момент часу [7, с. 114].

Досліджуючи термінологічний аспект, можемо зазначити, що поняття «емоція» являє собою певний особливий клас різноманітних психічних процесів, станів, проявів, що пов'язані із інстинктами потребами та мотивами особистості та відображаються у формі конкретних переживань (задоволення, смутку, радості, страху), які безпосередньо мають вплив на індивіда [7, с. 115]. Отже, емоції виступають в якості одного із провідних механізмів, які використовуються в векторі регуляції психічної діяльності та поведінки, що певною мірою підтверджує їх психологічну природу походження [7, с. 120].

Водночас, хочемо наголосити, що ми пізнаємо світ шляхом набуття певного досвіду, ознайомлення з інформацією, формування певних знань, вмінь та навичок: в процесі поступової соціалізації та зростання [23, с. 70].

Таким чином, важливою складовою є також специфіка сприйняття та розуміння різноманітних текстових повідомлень, що несуть певне інформаційне навантаження та зміст, тим самим викликаючи певні уявлення, враження, втілюючи певний емоційний відклик на інформацію з якою ми ознайомилися [7, с. 124].

Відповідно до вище зазначеного, в сфері лінгвістики важливим спектром дослідження є визначення природи певних емоційних явищ, що у своїй сукупності визначають таку роль емоцій у спілкуванні (вербальному чи невербальному):

- емоції властиві мові та мовленню в тій же мірі, що й свідомості або мисленню;
- емоція безпосередньо пов'язана із когніціями;
- емоції забарвлюють комунікацію;
- емоції мають міжкультурний прояв та міжпоколінні зв'язки;
- емоції кодуються знаками національних мов та транслуються за допомогою мовлення [7, с. 136].

Візуальний прояв емоцій є зрозумілим без необхідності перекладу різними мовами це надає можливість розуміння певного емоційного забарвлення та відклику конкретної особистості на ситуацію, що відбувається в конкретний момент або на конкретному етапі життя.

Емоції мають універсальне значення для людського життя, адже завдяки їм відбувається блискавична інтеграція усіх функцій і систем, своєрідне інформування про наявність шкідливого чи корисного впливу на організм. Відповідно до визначення Г. В. Щербак, що «емоції являють собою складні, багатофункціональні поліструктурні утворення, що знаходять своє вираження у фізіологічних проявах»:

- це і вегетативні реакції, і біохімічні трансформації, і ендокринні зміни;
- у експресії (засобами жестів, міміки та пантоміміки, голосових реакцій);

- інтелектуальних показниках у вигляді усвідомлення та аналізу предметної спрямованості емоційно насиченої ситуації;
- в оцінці, як власне безпосередній процес переживання;
- у поведінці особистості [41, с.113].

Зупинимось на визначенні та характеристики емоційної сфери особистості. Емоція (від франц. Emotion, лат. Emovere) – означає порушувати, потрясати. Так називають переживання людиною свого ставлення до того, що він робить або пізнає, до інших людей, до самого себе [7, с. 110].

З аналізу особливостей емоційної сфери особистості встановлюється, що структурні компоненти емоційної сфери утворюють досить складну систему (що візуалізовано на рис. 3.):

Рис. 3. Компоненти емоційної сфери особистості

Для розуміння розвитку та структури емоційної сфери, важливою складовою є поняття «емоційної чуйності». Термін «емоційна чуйність» вперше був використаний у диференціальній психології. В подальшому, дослідники стали використовувати це поняття для опису структури здібностей та інтелектуальної обдарованості дітей [7, с. 135].

Чуйність як смислове переживання надалі стали розглядати вчені-психологи при описі таких психологічних явищ, як відображення, наслідування, а також в описі механізму розвитку суб'єктності індивіда та взаємодії його із зовнішнім світом.

Психологи стверджують, що емоційну чуйність можна розвивати. У психології емоційна чуйність сприймається як характеристика особистості. Ця характеристика проявляється в емоційному, раціональному та інтуїтивному відображенні почуттів іншої людини. Ця особистісна характеристика є

особливо важливою, тому що саме за рахунок неї можна встановити причетність людини з іншими людьми та всім зовнішнім світом в цілому.

Т. Д. Шмігер [40] чуйність називають емоційною одиницею, яка проявляється у спілкування та взаємодію людей. Чуйність визначає, як показник розвитку гуманних почуттів людини та колективістських відносин [40, с. 121].

Емоційна чуйність є важливою особистісним якістю, яке грає особливу роль у процесі взаємодії та спілкування людей. (Р. С. Буре, М. В. Воробйова, Л. П. Стрелкова, Л. В. Лідак, Є. А. Шовкомуд та ін.). Емоційна чуйність є першопричиною активних дій. У процесі особистісного розвитку це якість впливає розвиток доброти гуманності, чуттєвості.

Займаючись проблемою емоційної чуйності, Г. В. Щербак [41], розглядає її як процес, що включає наступні компоненти: когнітивний (розуміння психічного стану іншого без зміни свого стану), емоційний (розуміння стану іншого і співпереживання на основі децентрації), дієвий (розуміння, співпереживання і підтримка) [41]. Вона визначає емоційну чуйність як «діяльність оцінювання», на яку характерні зіставлення, «афектне хвилювання», оцінка і спонування.

У взаємодії особистості виділяють такі структурні компоненти емоційної чуйності, що представлені нами на рисунку 4.:

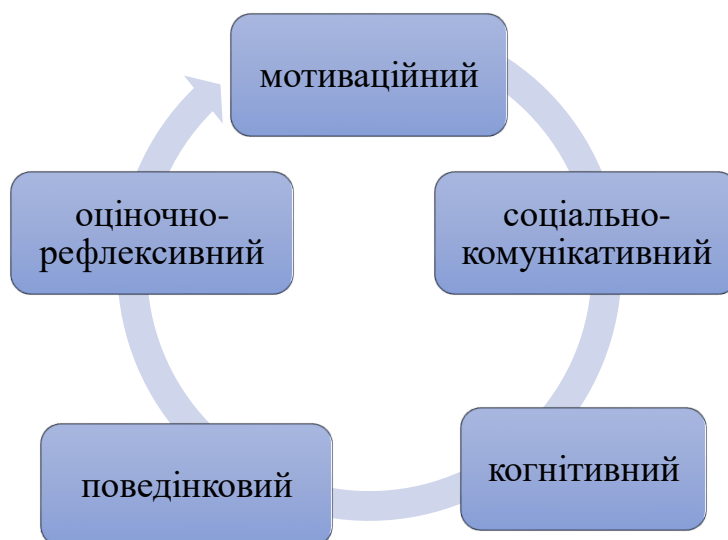

Рис. 4. Структурні компоненти емоційної чуйності особистості

Аналізуючи зміст кожного компонента ми можемо діти таких висновків:

- мотиваційний: біологічні чинники, визначаючи характер емоційної реакції впливу різних явищ і предметів навколишнього світу;
- соціально-комунікативний: тільки у відносинах з іншими людьми або при взаємодії з іншими предметами та явищами зовнішнього світу виникає необхідність емоційного реагування та чуйності;
- когнітивний: зв'язок емоційної чуйності з пізнавальним процесом обумовлює розуміння, ідентифікацію, запам'ятовування емоцій, збагачуючи цим інтелектуальну та емоційну сфери;
- поведінковий: прояв чуйності у поведінці у різних реакціях є показником, що відбувається формування емоційної чуйності;
- оціночно-рефлексивний: аналіз сприйнятої інформації, її оцінювання зумовлює подальше емоційне реагування та розуміння почуттів та переживань інших людей [7, с. 141].

Відповідно, емоційна сфера є важливою та фундаментальною детермінантою, що дозволяє сформуватися гармонійній особистості. Емоційні реакції можуть розглядатися як адаптивні копінги (варіанти пристосування) до умов оточуючої дійсності [7, с. 143].

Специфікою сучасного етапу становлення трансформації та розвитку полікодового повідомлення є розвиток цифровізації та штучного інтелекту, текст з визнанням його полікодовості все рідше розглядається як продукт суто вербальний і статичний. Обов'язкове поєднання кодових систем представляє один з нових типів тексту – електронний текст. Він включає в себе письмовий, усний та медійний аспекти. Більш того, цей тип тексту приймає нові форми, що залежить від контексту ситуації: умов, подачі, інтенції його реалізації [33, с. 65]. Тому, все більшого змісту набуває важливість розуміння емоційної складової та формування певного емоційного відклику особистості на зміст текстового повідомлення.

Психологія та психолінгвістика, з точки зору І. А. Бехта, наразі націлені, перш за все, на дослідження функцій емоцій в діяльності людини. Незважаючи

на чіткість наукових позицій, питання про психологію емоцій залишається невирішеним. У зв'язку з цим досі не створено цілісної психологічної теорії емоцій. Це створює певні труднощі для лінгвістів, що звертаються до вивчення способів вираження емоцій у мові [3, с. 583].

Американський психолог К. Ізард розглядає емоцію як єдність трьох складових:

- 1) активність мозку та нервової системи;
- 2) діяльність мускулатури та мімічної, пантомімічної експресії;
- 3) суб'єктивного переживання [7, с. 141].

Загальноприйнятим є розмежування емоцій за аксіологічним знаком (позитивні та негативні) і модальністю (радість, інтерес, сум тощо). Фахівці, зокрема Ф. С. Бацевич, І. А. Бехта, наголошують, що порівнюючи лексику з цієї точки зору, можна виявити, що у багатьох мовах емотивів з негативною оціночною семантикою (сум, печаль, гнів) в кількісному відношенні більше, ніж емотивів (радість, клас) з позитивною оцінювальною семантикою в кількісному співвідношенні [1; 3].

Важливе місце серед проблем вивчення мови емоцій належить дослідженню комунікації емоцій і своєрідності репрезентації емоцій у різних типах тексту. Когнітивно-дискурсивний напрямок у вивченні емоцій формує лінгвістичну дисципліну «емоціологія тексту», тобто вивчення репрезентації емоцій у тексті [14, с. 165].

Відповідно до визначення, «емотивність» – це емоційність в мовному значенні, тобто чуттєва оцінка об'єкту, вираз мовними або мовленнєвими засобами відчуттів, настроїв, переживань людини. Емотивність завжди експресивна та оціночна, але не навпаки [17, с. 13].

Сучасні дослідники відзначають, що емотивність – це також і текстова категорія, підпорядкована інформативності або модальності, яка виражає емоційне ставлення адресанта (автора), його функції у тексті, дійових осіб, імовірність емоцій реального чи модельованого авторською свідомістю гіпотетичного читача щодо описуваних подій, явищ, персонажів, їхньої

поведінки й аналізується за допомогою емоційно заряджених текстових компонентів (емоціогенних маркерів) [10; 17; 39].

Таким чином, можемо зазначити, що для передачі інформаційного повідомлення в багатьох випадках, недостатньо передати текстове повідомлення: важливою є й суто авторська емоційна наповненість тексту, наявність візуальних акцентів (наприклад, вітальна листівка).

1.2.2. Підходи до вивчення емоцій як об'єкту лінгвістичних досліджень

Емоції пронизують життя людини, вони присутні у всіх сферах його діяльності. Емоції багатогранні та проявляються на різних рівнях відображення і діяльності. Емоції не тільки беруть участь у формуванні думок і суджень людини, але і впливають на їх мовну реалізацію. В ролі концептуалізатора знань про емоції виступає свідомість людини, яка накопичує, узагальнює і конструює знання про них, тобто концептуалізує їх [7, с. 137].

Уявлення людини про його внутрішній світ утворює в свідомості емоційну концептосферу, яка складається з емоційних концептів – ментальних конструктів з етносемантичною специфікою, що отримують мовне втілення. Дослідження емоцій перейшли в когнітивну площину, адже саме когнітивна наука дає можливість нового осмислення співвідношення мови, емоції, образів і екстралінгвістичного середовища. А. Ортоні, Дж. Клоур, А. Коллінз запропонували підхід, заснований на валентних реакціях [59; 64; 67].

Вони вивчають когнітивну структуру емоцій і розглядають емоційний компонент як валентні реакції на події, агентів або об'єкти, конкретна природа яких визначається способом сприйняття ситуації, яка викликає емоцію. Вони описують не емоції, а типи емоцій у відповідності до відмінностей у когнітивній структурі, в залежності від того, що знаходиться в основі: подія, агент, об'єкт [1, с. 113].

Реакції на зазначені основи лягли в основу трьох класів емоцій: задоволення / незадоволення, схвалення / несхвалення, любов / нелюбов [46].

Так, наприклад, валентною реакцією на дії агентів є гордість (фокус на схваленні дій агента), сором (фокус на несхваленні дій агента), де агент виступає суб'єктом емоції. Якщо агент – інша особа, то реакцією може бути захоплення або докір [48].

Науковці пропонують пояснювати одні емоції через інші, наприклад: «relieved» через «happy», «disappointed» через «sad» [59].

Аналіз емоцій визначає умови, які викликають кожну окрему емоцію, і змінні, які впливають на інтенсивність емоції. Деякі емоції, наприклад гнів, розуміються як складні, тому, що є орієнтованими на подію і на агент. Це свідчить про їх складну когнітивну структуру [9, с. 33].

Зазначений підхід є достатньо ефективним для опису мотивованих емоцій, адже подія, агент і об'єкт складають більшість емоцій.

Опис емоційного компонента відбувається поетапно:

- 1 етап – визначення прототипічних ситуацій, в яких виникають емоції;
- 2 етап – відтворення в термінах семантичних примітивів думок людини, які характеризують емоційний стан [11, с. 207].

Необхідність семантичних примітивів обумовлюється потребою визначати емоційний компонент за допомогою слів, які були б інтуїтивно зрозумілими і не були іменами емоцій і емоційних станів [14, с. 165].

Можливо змодельувати емоційний компонент на основі певних сценаріїв, які є універсальними для більшості культур. Так, англійське поняття «нещасний» пояснюється за допомогою такого сценарію: «Unhappy» (наприклад, X feels unhappy).

Аналізуючи контекст, з'ясуємо, що: X відчуває щось; інколи людина думає приблизно так: зі мною трапилось щось погане; я не хочу цього; тому я хотів би щось зробити; тому ця людина відчуває щось погане [14, с. 166].

Структура емоції визначається певним сценарієм їх виникнення і розвитку, побудованому на семантичних примітивах з урахуванням системи прояву емоцій.

Так, емоція страху визначається як неприємне відчуття людини, яке буває, коли хтось сприймає / уявляє щось, що він оцінює / відчуває як небезпечне для себе; душа людини відчуває щось подібне до відчуття холоду; тіло реагує на це як на холод; тому людина бажає стати непомітною; якщо посилюється відчуття небезпеки, вона може втратити контроль над своїм станом і закричати або побігти [23, с. 74].

Реалізація емоційного компоненту в даному випадку, відбувається через образне сприйняття абстрактного відчуття по асоціації з конкретними явищами. Запропонований підхід може бути застосований тільки для лексикографічного опису емоційного компоненту, адже лексичні одиниці розглядаються поза контекстом вживання.

Представники лінгвокультурного підходу (Ф. С. Бацевич, Н. В. Бевз.) відмічають етносемантичну специфіку емоційного компоненту. Зокрема, наголошується, що концепт являє собою певне сумарне явище, яке складається з самого поняття і ціннісного уявлення про нього людини. Концепт не тільки мислиться, але й переживається [1; 2].

Емоційний компонент розглядається як соціальний феномен і визначає його як етнічно, культурно обумовлене, складне структурно-сміслове, ментальне, лексично і/або фразеологічно вербалізоване утворення, яке базується на понятійній основі, включає в себе крім поняття ще образ, культурну цінність і предмети світу, які викликають упереджене ставлення людини до них [5, с. 90]. Цей компонент є культурно обумовленим, адже він народжується при певних соціально-історичних умовах в конкретній етнічній спільноті на певному етапі її розвитку [5, с. 91].

Поштовхом до появи емоційного компоненту є спільна колективна діяльність людей. Етнічна специфіка визначається певними соціокультурно-психологічними характеристиками конкретної спільноти людей.: традиціями,

звичаями, особливостями побуту, стереотипами мислення, моделями поведінки, які історично склалися протягом розвитку етнічного співтовариства [6, с. 24]. Структура емоційного компоненту мінлива в часі, що обумовлюється лінгвокультуральними факторами.

Запропонований лінгвокультурологічний аналіз включав етимолого-культурологічний аналіз домінантів емоцій, проведений через аналіз комунікативної поведінки номінацій емоцій із вивченням парадигматичних і синтагматичних зв'язків домінантів емоцій.

Емоції можуть концептуалізуватись за допомогою метафор, однак існують емоції, які не мають метафоричної мовної концептуалізації [6, с. 52]. Таким чином, набуває значущості розуміння потенційної можливості вербальної презентації емоцій та специфіки особливостей їх перекладу.

1.3. Вербальна презентація емоцій та особливості їх перекладу

Проблеми перекладу текстів різних жанрів (зокрема емоційного компоненту) активно досліджуються лінгвістами, що сприяє формуванню різноманітних підходів та точок зору серед науковців. Специфіка детермінована тим, що кожен жанр має власні особливості, що вирізняють його серед інших, тим самим урізноманітнюючи багатство мови та розширюючи простір для комунікації.

Дослідження специфіки жанрового різноманіття текстів окреслює такі типи в класифікації: епічні твори (роман, повість); лірика (ода, поезія, поема); драма (трагедія, комедія); науковий (побутовий, публіцистичний) [13, с. 35]. Водночас, літературний жанр уособлює у собі певну усталену конструкцію, що є підґрунтям для створення будь-якого літературного твору, оскільки жанр містить сукупність певні ознаки, що дозволяють віднести певний літературний твір до конкретного роду: драма, лірика або епос [19, с. 23].

Стисло оглядаючи специфіку різноманітних текстів, можливо виокремити такі особливості:

- епічний твір – описує перебіг певних подій у певному часі, історичному просторі;
- ліричний твір – часто не має сюжетної лінії і слугує для виклику певних емоцій та настрою у читача;
- драма – має у структурі певний конфлікт, що розвивається у динаміці (комічній або трагічній);
- науковий – характеризується наявністю певних мовних стандартів (словесних формул, професійної термінології тощо) [19, с. 32].

Окреме місце у жанровому різноманітті займає полікодовий текст, що уособлює у собі поєднання вербального (текстового) та невербального (аудіального, візуального) компонентів у структурі передачі інформації [18, с. 86].

В. В. Коптілов зазначає, що «певне поєднання аудіо- та відеоматеріалів із структурованим графічним текстом сприяє швидкому та якісному опрацюванню та засвоєнню професійного мовлення особистості, оскільки охоплює не лише понятійну але й чуттєву складову» [20, с. 114].

Зазначимо, що на сучасному етапі інтеграції та глобалізації зростає потенціал та необхідність вивчення змісту різноманітних точок зору що містять дані, викладену різними мовами. Оскільки етапи цифровізації та трансформації є частиною нашого життя, зростає важливість долучення до полілінгвального інформаційного простору, що породжує необхідність створення якісного та кваліфікованого перекладу.

Традиційно вважається, що основна функція перекладу – інформативна, оскільки не виходила за рамки національно-літературного процесу, або розуміла його надто односторонньо. Проте нині переклад виконує дві основні функції: інформативну і творчу [2, с. 8]. Отже, переклад – це відтворення засобами рідної мови особливостей чужоземного літературного тексту в нерозривній діалектичній єдності його змісту і форми [6, с. 41]. Переклад є одним з важливих елементів сприйняття тексту іноземною мовою. Високоякісним перекладом твору зазвичай вважається той, при якому

перекладач широко використовує перекладацькі трансформації і знає специфіку їх застосування, що представляє собою своєрідний творчий процес [8, с. 144].

Відповідно, складність полягає ще й в умінні балансувати між вільним і дослівним перекладом, які так само можуть негативно вплинути на стиль і зміст оригіналу. Творча індивідуальність перекладача – поняття особливе, бо мистецтво перекладу є мистецтвом перевтілення, відтворення оригіналу. Результат процесу перекладу значною мірою залежить від здатності розкрити свої власні художні можливості [11, с. 207].

Складність пов'язана зі світоглядом автора, з його естетикою і естетикою літературної школи та епохи і передбачає різноманітність проявів – як в площині змісту, так і в площині мови [13, с. 37]. Найоптимальніше рішення при перекладі: повноцінна передача індивідуальної своєрідності з урахуванням всіх його особливостей і вимог мови перекладу. Необхідно зіставити переклад з оригіналом, враховуючи зв'язки зі світоглядом автора, національного і літературного середовища, щоб перевірити, чи адекватно він переданий при перекладі.

Слід пам'ятати і про індивідуальну манеру перекладача: вона або співзвучна оригіналу, або, навпаки, лише сумісна з ним тією чи іншою мірою, або суперечить йому. Ще одна характерна риса полягає в тому, що перекладач має неухильно дотримуватись відповідності культурним особливостям і стилю епохи [16, с. 63]. Розуміння твору носіями мови, в першу чергу, ґрунтується на знанні особливостей своїх реалій і рідної культури, а у представника іншої культури може виникнути ряд труднощів з розумінням того ж самого художнього твору на рідній мові, навіть якщо переклад виконаний на гідному рівні [16, с. 64].

На думку А. І. Калініченко, точність перекладу знаходиться в прямо пропорційній залежності із жанровим різноманіттям самого тексту [15, с. 97]. Диференціюючи особливості специфіки перекладу, Н. В. Бевз дійшла висновку, що «в науковій літературі необхідна точність та конкретність, в

художньому тексті використовується приблизний, літературний переклад, при якому можуть використовуватись слова, близькі за семантикою, але не тотожні» [2, с. 14]. Значну частину описів складають різного роду метафори, для перекладу яких значення набуває лінгво-когнітивний рівень мовної особистості перекладача. Метафори, як складова індивідуального стилю автора, створюють цілу гаму асоціацій, особливий фон та емоційну тональність твору [2, с. 15].

Переклад полікодового тексту має свою специфіку, оскільки у структурі враховує особливості відображення тексту у двох полях: вербальному та невербальному. Таким чином, невербальний компонент має повною мірою корелювати із перекладом, щоб сформувати цілісне уявлення про події які транслює текст.

Наприклад, якщо ми розглядаємо комікс у якості полікодового тексту (комікс = полікодовий текст) то некоректний переклад зведе нанівець сенс усіх зображень в історії: оскільки неправильне тлумачення слів створить основу для хибних діалогів/монологів, що у свою чергу створить дисбаланс в системі «текст-малюнок».

О. М. Копильна акцентує увагу на тому, що «... іконічне повідомлення допускає безліч варіантів «прочитання» і, що за допомогою вербальної складової «зусилля адресата ніби отримують певний напрямок. При цьому акцентується одна частина інформації, що відповідає цілям комунікативного акту, і усувається інша, байдужа до цієї мети або суперечить їй» [19, с. 103].

Отже, при некоректному перекладі, невербальна складова несе в собі значну кількість варіантів інтерпретації, породжуючи ситуацію невизначеності.

Варто наголосити, що саме конструктивний переклад, що не впливає негативно на семантичне поле сприйняття образу та надає можливість формування емоційного відклику на певні події, що сприймаються через призму полікодовості реалізуються у такому алгоритмі дослідження зображення емоційного стану персонажа твору (через рефлексію особистості):

- наявність певних специфічних маркерів, що сприяють формуванню психоемоційного та ціннісного світогляду автора, як можливість формування концепту;
- сприйняття, розуміння, вербалізоване відображення загальної стилістики тексту;
- влучне використання емотивних мовних одиниць;
- аналіз співвіднесення вербалізованих та візуальних засобів відображення емоційних переживань героїв;
- можливість вибудови ієрархії лексичних одиниць та їх підрахунок;
- утворення синтезованої картини розгортання подій, що корелюють із візуальним та вербалізованим образом і створюють цілісний простір для сприйняття [22, с. 62].

Це зумовлено необхідністю вираження усєї експресивної інформації тексту – основною відмінною рисою такого тексту від наукового [35, с. 368].

Ця властивість проявляється у здатності автора передати більшу інформацію, ніж її передає саме слово, викликати почуття та глибокі думки в читача. Поняття змісту охоплює не лише логічну та пізнавальну сторони, а й емоційну насиченість, здатність діяти як на розум, так і на почуття читача [38, с. 165].

Розглядаючи в якості прикладу переклад полікодового текстового повідомлення розглянемо уривок із книги П. Екмана:

I

Рис 5. Ілюстрація емоції у книзі П. Екмана

«In picture I both lips are pressed together, plus the lower lip is being pushed up. This may be controlled anger or resignation, and some people use this as a sign of thinking, while in other people it is a frequent mannerism» [53, с.158].

«На малюнку I обидві губи стиснуті разом, плюс нижня губа висунута вгору. Це може бути контрольований гнів або змирення, і деякі люди використовують це як ознаку мислення, перебуваючи в інших людей це часті манери» [53, с. 158].

Даний приклад наочно змальовує таку специфіку перекладу полікодового тексту: потрібен точний дослівний переклад контексту та наявність зображення, що знаходиться поряд із текстом. Лише таким чином, можливо повністю охопити інформацію та сформувані відповідний відклик на матеріал. В даному випадку, ми можемо зафіксувати у пам'яті міміку обличчя під час проживання певної емоції, що розширить межі нашого емоційного відклику, допоможе краще розуміти інших. Відсутність візуальної підтримки (фото) або некоректний переклад створили б хибне розуміння, що б призводило до помилок в інтерпретації емоцій.

Отже, коректний переклад полікодового тексту сприяє розвитку розуміння комунікативної ситуації, мовного чуття та лінгвістичної компетенції.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1

Підбиваючи підсумок теоретичним аспектам дослідження полікодового текстового повідомлення, його специфіки, компонентам емоційного відклику та особливостям перекладу таких текстів, ми дійшли таких висновків:

1. Полікодове повідомлення – визначається, як певна структурована послідовність або поєднання вербальних (словесних) та невербальних (звукових, піктографічних) знаків, що мають спільний зміст або є спорідненими сюжетною лінією. Важливим є формування раціонального відклику через призму сприйняття полікодового повідомлення, оскільки це сприяє уникненню хибних концепцій розуміння інформації та дозволяє сформулювати цілісне уявлення про зміст подій, які описує автор із долученням особистого досвіду реципієнта, таким чином, зберігаючи сутність закладеної ідеї без її викривлення в інтерпретації.

2. З'ясовано, що саме вживання мовних знаків: знаків пунктуації (зазвичай тире, знаку питання), довжини речення, синонімів та вигуків – у збалансованості та гармонійності сприяють наданню влучного емоційного забарвлення полікодовому повідомленню та оптимальному залученню читача до описуваних подій. Таким чином відбувається поєднання концепту «автор-реципієнт», що створює певне спільне інформаційне поле.

3. Конструктивний переклад, що не впливає негативно на семантичне поле сприйняття образу та надає можливість формування емоційного відклику на певні події, що сприймаються через призму полікодовості, – є надзвичайно важливим, адже збереження автентичного подання інформації дозволяє віднайти компоненти психоемоційного та ціннісного світогляду автора, як можливість формування концепту, який у спільному полі поєднує усі ідейні особливості та наповнення твору. Відтак, відбувається утворення синтезованої картини розгортання подій, що корелюють із візуальним та вербалізованим образом і створюють цілісний простір для сприйняття.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ПОЛІКОДОВОСТІ НА ПРИКЛАДІ КНИГИ П. ЕКМАНА «EMOTIONS REVEALED»

2.1. Загальна характеристика книги П. Екмана «Emotions Revealed»

Згідно із нейрокультурною теорією емоцій Пола Екмана, експресивні прояви шести основних (базисних) емоцій (гніву, страху, суму, подиву, відрази, щастя) є універсальними і практично не чутливими до впливу факторів середовища [52].

Так, всі люди відповідно до генетично детермінованої програми практично однаково використовують м'язи обличчя при переживанні основних емоцій. Але прийняті в суспільстві норми соціального контролю визначають правила прояву емоцій. Тому люди контролюють вираз обличчя відповідно до прийнятих норм і традицій виховання. Наприклад, японці зазвичай маскують свої негативні емоційні переживання, демонструючи більш позитивне ставлення до подій, ніж це є в реальності. В останні десятиліття стало прийнятним посміхатися при спілкуванні з незнайомими і малознайомими людьми й у країнах Західної Європи і США [52].

Вивчаючи та аналізуючи тематику й надаючи загальну характеристику книги Пола Екмана, ми вважаємо за потрібне звернутися, перш за все, до розуміння специфіки полікодовості фрагментів тексту на матеріалі окресленої праці.

Беззаперечно, ця книга є однією з найвідоміших у сфері розуміння емоцій та емоційного відклику особистості на певні події. Автором є Пол Екман – американський психолог, професор Каліфорнійського університету, який на сьогоднішній день є одним із найвідоміших та найповажніших фахівців у сфері психології емоцій, конструктивного міжособистісного спілкування та психології розпізнавання брехні [52].

Специфікою книги є те, що, беззаперечно, вона є науковою літературою в галузі психології, оскільки в ній зібрані результати багаторічних досліджень Пола Екмана в галузі дослідження та визначення специфіки людських емоцій

та безпосередньо їх мимічного наповнення та дослідження невербального компоненту текстового повідомлення [52].

У своїй ґрунтовній праці П. Екман навчає читачів помічати приховувані емоції та емоції, які тільки зароджуються – ті емоції, які особистість намагається приховати, а також автор наголошує на можливості відстежувати прояви емоцій у партнерів по спілкуванню [52].

Зокрема, дослідник зазначає, що провідною ціллю праці є «...обґрунтування тези стосовно того, що емоції як певна властивість вищої форми психіки особистості не можуть бути підпорядковані певному віку, статі, національності, інтелектуальному потенціалу тощо» [52]. Вираз людського обличчя та жестики є «...як соціально навченими так і культурно мінливими» (як це стверджували попередні дослідники сфери емоційного контекстуального повідомлення особистості Маргарет Мід, Чарльз Озгуд, Едвард Холл та інші) [53, с. 23].

Першим кроком до написання Полом Екманом книги стала його зустріч із автором двох книг про специфіку відображення емоції особистості Сілваном Томкінсом. Саме цей дослідник в своїй праці зазначав, що «емоції та вираз обличчя є беззаперечно вродженими та універсальними» [53, с. 31], з чим погоджувався і П. Екман. Проте, С. Томкінс не провів ґрунтовних досліджень та не здобув попередніх переконливих доказів щодо підтвердження або спростування власної теорії.

Таким чином, незалежно один від одного і майже одночасно П. Екман та С. Томкінс почали вивчати людські емоції у розрізі невербальної поведінки, безпосередньо досліджуючи миміку обличчя та рухи тіла, що втілювалися у жестиці та пантомімці [53, с. 32].

За результатами досліджень Пола Екмана була написана книга «Emotions Revealed», контекст якої зводиться до того, як відображаються на обличчях людей різноманітні емоції (приємні та неприємні). Основний акцент був поставлений на дослідження саме неприємних та важких емоцій, таких як печаль, горе, гнів, страх [53, с. 34].

Специфікою викладення наукового матеріалу Полом Екманом є те, що на сторінках власної книги він постійно та структуровано наводить приклади різноманітних негативних, а часом, і трагічних подій, які підтверджують значення різноманітних емоцій як для виживання окремої людини, так і для існування всього людства загалом.

Ще одним специфічним маркером композиційної побудови книги Пола Екмана є те, що в контексті дослідження для ілюстрації різноманітних відтінків емоцій (гніву, відрази, печалі, страху, презирства та інших) він використовує світлини власної доньки, яка імітує зазначені емоційні стани перед фотокамерою [53, с. 37].

Таким чином є можливість порівняння емоцій із тими фотосвітлинами, які візуалізують спалахи різноманітних подібних за спектром емоцій у людей в різних екстремальних ситуаціях, наприклад: втрата дитини, судові засідання, переживання катастрофи або довгоочікувана зустріч батька який повернувся із війни [52].

Не виникає сумніву, що у книзі Пол Екман використовує полікодовість, перш за все, з метою ілюстрації тексту наочними прикладами, завдяки чому створюються міцний семантичний зв'язок між авторським світоглядом і баченням, переживанням подій та реальними емоціями, які відчують та відображають ті або інші люди (навіть не замислюючись на той момент, яка саме емоція є панівною та виступає в якості детермінанти тієї чи іншої поведінки).

Такий вибір формату книги можемо пояснити наступним чином:

- під час описування різноманітних емоційних станів та характеристики мімічних маркерів проявів у людини доволі складно описувати побачене лише вербально, оскільки це переведе сприйняття матеріалу лише у наявний суб'єктивний досвід адресата;
- візуальний компонент дозволить зробити подачу матеріалу більш ефективною оскільки наочність, що ілюструє ці стани буде слугувати певним

підкріпленням та розширювати межі уявлень читачів про різноманітні емоційні відклики на події.

Досліджуючи особливості та ознаки візуального та вербального компонентів полікодового повідомлення в праці П. Екмана, ми можемо визначити такі провідні маркери, що виокремлюють цю працю поміж інших:

1. Текст книги трансліює ілюстрований матеріал не довільно, а чітко структуровано, усвідомлюючи важливість сприйняття фото в поєднанні із текстом.

2. Автор усвідомлено пояснює роль конкретно кожної фотографії та значення її у розумінні текстового повідомлення, що надається у коментарі до світлини.

3. Канва викладу розповіді сформована Полом Екманом таким чином, що на прикладі ряду досліджень та спостережень доволі легко сприймати історії які пережили досліджувані, що вербалізували їх та висвітлювали певні емоційні відклики на пережити ними події.

Отже, така якісна праця, що гармонійно поєднує емоційну складову текстовий компонент та візуалізацію, яка є зрозумілою для сприйняття пересічних читачів, стала можливою, зокрема, через структурований та усвідомлений підхід до дослідження самим Полом Екманом.

Перші кроки до реалізації такого спостереження та створення світлин були розпочаті у 60-х роках ХХ сторіччя, коли сам автор почав демонструвати досліджуваним певні фотографії, що висвітлювали різноманітні події та супроводжував їх історіями людям з п'яти різноманітних культурних осередків: Чілі, Аргентини, Бразилії, Японії та Сполучених Штатів Америки [53, с. 41].

Метою дослідження була оцінка специфіки виразів емоційних викликів на обличчях досліджуваних, у контексті різноманітних пред'явлених ситуацій.

Ознайомлюючи читачів із працею, П. Екман усвідомлено надав можливість побачити послідовно кожен етап роботи та зрозуміти, що діяльність проводилася завдяки гармонійному поєднанню низки історій та

фото, тож слід пов'язувати текст та емоційну реакцію як єдине ціле композиційне утворення [53, с. 42]. Лише завдяки такої моделі життя можливо повністю сприйняти картину дослідження проблематики таким чином, щоб теорія Пола Екмана була аргументованою.

Перше дослідження, яке було реалізовано та стало структурною частиною книги, було проведено у 1967 році, коли П. Екман почав проводити свої дослідження на невеликих групах населення, що мешкали в малих поселеннях на висоті понад 7000 футів [53, с. 44].

Структурний зміст експерименту був доволі простим: автор викладав набори з трьох карток, що демонструвалося під час прочитування однієї з обраних розповідей, завданнями досліджуваних було вказати на зображення, яке стосується безпосередньої інформації, що була вербалізованою (приклад емоційного відклику, що представлено на рис. 6.):

Рис. 6. Приклад візуального компонента комунікації як реакції на емоціогенну ситуацію у тексті книги П. Екмана

П. Екман зазначив, що безпосередньо перед проведенням дослідження він зробив чимало наборів світлин, оскільки не бажав, щоб одна і та сама світлина повторювалася двічі: це б ставило людину перед вибором і призводило до певних протиріч у емоційному контексті сприйняття повідомлення [53, с. 47].

Специфікою було те, що автор поєднував окремі історії з життя людей з фото, при цьому не вказуючи, яке фото ілюструє саме яку історію. Тож, він пропонував читачу самостійно визначити відповідність історії та фото, яке варто вважати ілюстрацією тієї чи іншої емоції історії та реакції на певну життєву ситуацію які були структуровані: від найпобутовіших (наприклад, сміх від розказаного жарту) до найтрагічніших (наприклад, смерть близької людини) [52].

Наступний експеримент, проведений через кілька років, був більш складним: П. Екман почав безпосередньо фільмувати емоції людей та організував незалежні опитування з метою номінації відповідної емоції, так, як людина її відчуває.

За змістом, дослідження полягало у тому, що усім учасникам експерименту, зокрема новогвінейцям, були прочитані стислі оповідання, а надалі – людей просили продемонструвати, який би вираз мали їх обличчя, якби вони були тією особою від чийого імені відбувається розповідь (власне, ніби вони були безпосередніми учасниками окреслюваних подій) [53, с. 49].

Після того, як шляхом відеозапису було зафільмовано результати, були реалізовані дев'ять послідовних експериментів, що висвітлювали різні емоції та відображали різноманітні емоційні відклики абсолютно різних людей. Надалі, ці відео плівки, не будучи змонтовані та відредаговані, були показані студентам одного з американських коледжів і змістом експерименту було те: «Чи вдасться американським студентам правильно визначити емоції які вони будуть спостерігати при безпосередньому перегляді відеоряду?»

За результатами, було з'ясовано, що студенти беззаперечно ідентифікували: емоції страху, щастя, суму, гніву жаху. Проте, було допущено кілька помилок у ідентифікації та інтерпретації страху та здивування [52].

Таким чином, шляхом двох етапного експерименту (фільмування емоцій в одному культурному осередку та пред'явлення стимульного матеріалу у іншому осередку) було доведено науково, що вирази обличчя не є культурно-специфічними або гендерно-зумовленими [52].

Відповідно, підводячи підсумки експерименту, Пол Екман у 1969 році на щорічний національний антропологічний конференції, зазначив, що відсутній певний вплив культурного осередку на формування та реалізацію емоційного відклику особистості [53, с. 48].

Результатом доповіді та презентації результатів, було те, що багато зі слухачів були відверто незадоволені даними, оскільки були твердо впевнені, що безпосередня поведінка людини – це є результат цілеспрямованого виховання та навчання і вона не буде залежати від природних аспектів [53, с. 49]. Тому, незважаючи навіть на доказовість теорії Пола Екмана, більшість з присутніх були переконані, що вирази обличчя мають бути різними у кожній культурі і не можуть дублювати одне одного, аргументуючи свою думку, тим, що «навіть контекстуальне позначення емоції в кожній культурі є різним» [53, с. 51].

Проте, незважаючи на дискусії, що розгорілися в наукових колах, Пол Екман був задоволений отриманими результатами, адже для нього, доказовість його теорії була беззаперечною.

В наступних розділах книги, автор окремо звернувся до кожного емоційного стану, намагаючись розглянути його прояви більш детально: систематизуючи загальні мімічні, пантомімічні реакції на різні складові аспекти однієї тієї самої події. Зокрема, він досліджував та диференціював маркери емоційного відклику на прикладі емоційної туги після раптової смерті дитини та смерті після важкої та довготривалої хвороби [52]. При цьому, він використовував фото людей у період переживання ними безпосереднього піку емоційного стану зокрема, в якості прикладу ми можемо розглянути такі історії що висвітлюють гнів, подив, біль, страждання та радість.

Аналіз наведених історій дозволяє нам дійти висновку, що автор при написанні книги, пов'язує фото та розповідь безпосередньо осмислюючи їх композиційну єдність та можливість формування та відстеження емоційного відгуку. Це породжує можливість одночасного прочитування інформації та спостереження світлина, людиною яка цей текст власне сприймає та дивиться

на фото. Також, Пол Екман порівнює фотографії, намагаючись простежити відмінності у вираженні однієї і тієї самої емоції у різних людей та емоційного відгуку на них у сторонньої людини, яка безпосередньо не переживала такої ситуації і немає відчувати певне емоційне долучення до цього контексту.

П. Екман у ході дослідження невербального вираження емоцій та мімічних ознак тих чи інших проявів проводив ще одне дослідження, яке полягало у тому, що він робив світлини власної доньки Єви, які також включив у книгу [53, с. 13].

У другій частині книги, починаючи із розділу «Розпізнавання гніву у собі» [53, с. 150] автор здійснює деталізований та ґрунтовний аналіз різноманітних деталей фотознімку, наприклад: розріз очей, форма губ, позиція брів, наявність зморшок які з'являються на обличчі під час вираження тієї чи іншої емоції, порівнюючи світлини Єви (у момент переживання нейтральних та активних емоцій) із світлинами людей що переживають певні емоції [53, с. 22].

За результатами досліджень науковець зробив близько декількох тисяч фотографій, з метою отримання бажаного результату, оскільки йому необхідно було довести наявність певних мікрозмін у виразі обличчя при переживанні абсолютно різних емоцій однією тією самою людиною [53, с. 24]. Тож, були використані контрольні та нейтральні знімки, що візуалізовані на одних фотографіях, натомість як на інших була наявна певна емоційна реакція, що беззаперечно дає можливість зчитати певний мікрОВИРАЗ [53, с. 25].

Таким чином підводячи підсумок, ми можемо зазначити, що змістовне наповнення книги демонструє різні рівні та типи ієрархії взаємодії вербального та візуального компонентів у структурі полікодового повідомлення.

Зокрема, автор може посилатися на певне фото, так і просто вводити його в текст, надаючи дуже стислий коментар або не прив'язуючи напряду до розповіді – з метою надання можливості читачеві пливти за течією і робити власні висновки, що є відокремленими від світогляду автора.

Це є ознакою можливості формування емоційного відклику на певне текстове повідомлення в комбінації з візуальною ілюстрацією. Проте, де-яких випадках навпаки, Пол Екман свідомо деталізовано розбирає елементи фото, наголошує на ролі кожного мікровиразу та задіяні мускулатурі у формуванні певної емоції.

В цьому випадку, читач ніби стає активним співучасником дослідження: він має змогу самостійно спостерігати в певній динаміці порівнюючи нейтральне та емоційно забарвлене зображення; відстежити динаміку емоційного відклику особистості на певні події та самостійно проаналізувати ті візуальні зміни, що відбуваються з особистістю під час переживання тієї чи іншої емоції. У такий спосіб читач має можливість, опосередковано від роботи та дослідження автора книги, зробити власні умовиводи та сформулювати власну точку зору, що стосується досліджуваного аспекту.

Водночас, наголошуємо на тому, що книга висвітлює різноманітні типи та рівні можливості подання полікодовості тексту, що зумовлює необхідність більш детального та структурованого розгляду можливості стратегії взаємодії візуального та вербального компонентів у структурі досліджень Пола Екмана.

2.2. Особливості взаємодії візуального та вербального компонентів книги П. Екмана «Emotions Revealed»

Розглядаючи різні приклади взаємодії вербального та візуального компонентів у книзі Пола Екмана як в структурі полікодового текстового повідомлення, можемо зазначити наступне: коли автор візуалізує фото світлини людей, які висвітлюють певну емоційну реакцію на історію, що почули, або на зображення, що побачили, – ця емоційна реакція є більш складною комплементарною кореляцією у співвідношенні вербального та невербального компонентів.

Такий феномен пояснюється тим, що їх зміст ніби нашаровується і частково перекриває одне одного. Це пов'язано із тим, що людина не є

безпосереднім учасником тих подій і, в свою чергу, вона долучає до емоційної реакції та емоційного відреговування власний досвід, який вона має.

В ситуації, якщо вона такого досвіду немає, людина підсвідомо уявляє себе на місці іншої людини, яка переживає аналогічні події: таким чином формується певна модель емоційного інтелектуального відреговування, що носить стійкі ознаки емпатійності [52].

Водночас, читач, спостерігаючи за світлиною, яка відображає емоції досліджуваного, також має ознайомитися з історією, яка викликала ту чи іншу емоцію. Відповідно, в свою чергу, читач також нашаровуватиме власне поєднання вербального та невербального компонентів, відреагування на окреслені події, що й формує певну складну ієрархію композиції сприйняття полікодового тексту.

Можна зазначити, що у цьому випадку світлини виступають лише певною контекстуальною моделлю, яка висвітлює можливість створення багат шарової моделі сприйняття розповіді, яку транслює автор через призму недостатності вербального компоненту для наочної ілюстрації певних структур людських емоцій. Аналізуючи групу фотосвітлин, які пропонував для перегляду досліджуваним П. Екман [53, с. 25], можливо зазначити, що виникала необхідність у створенні кількох комплектів світлин за схожою темою, з метою протидії формування усталеного (звичного) емоційного відклику досліджуваного на певне зображення (яке він бачив попередньо) [53, с. 26].

Також, була проведена робота щодо диференціації зображень, з метою того, щоб конкретне зображення не виступало стимулом для різних емоцій (важливим було дотримувати пропорцію: 1 зображення = 1 емоція) [53, с. 27].

Таким чином, важливо було зберігати баланс: помірковано обирати світлини які стимулюють певні емоційні реакції та транслюються автором для отримання певного емоційного відклику. Ми можемо стверджувати: тут спостерігається певний адаптивний зв'язок між компонентами, що висвітлюються, як можливість доповнення значення вербального компонента

контекстом невербальним (розповідається певна історія, зміст якої корелює із змістом зображення та породжує певну реакцію у досліджуваного).

В якості прикладу зазначимо, що світлина в даному випадку не буде відігравати провідну роль, оскільки вона використовується лише в якості ілюстрації, проте, в свою чергу, світлина також виступає певною моделлю налагодження взаємодії між читачем та автором, оскільки завдання що постає перед адресатом наступне – переглянути ці фото та співвіднести їх з певними історіями. Тож, читач ніби пропускає історію через власні переживання і стає третім незримим учасником проведеного експерименту [53, с. 29].

Водночас, Полу Екману вдається влучно реалізувати і інтегративний зв'язок світлини та тексту, що полягає у взаємодоповненні компонентів з метою формування загальної текстової єдності. Таким чином, світлина виступає не окремим компонентом і не є ключовим компонентом, проте, вона забезпечує єдину структурну цілісність, дозволяючи сформувати певний реальний відклик, не долучаючи до структури компонент фантазійності [53, с. 31].

Розглянемо ці аспекти на прикладі відображення емоційного ряду у книзі.

1. Емоція – сум, смуток.

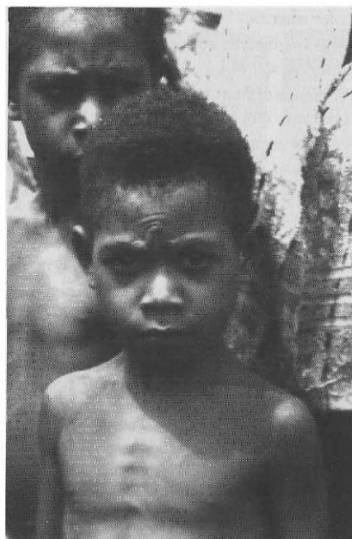

Рис. 7. Світлина хлопчика з Нової Гвінеї, що транслює емоцію «сум»

Змальовуючи ситуацію, в який відбулося формування такого емоційного відклику на ситуацію (що вдалося зафіксувати), П. Екман окреслює певний ряд обставин. Дослідник зазначає, що зустрів хлопчика на високогір'ї в Новій Гвінеї, і особливість цієї зустрічі була зумовлена тим, що Екман став першою незнайомою людиною, яку побачив хлопець у своєму житті, оскільки увесь час мешкав в усталеному осередку спільноти [53, с. 116].

Маленький мешканець Нової Гвінеї до цієї зустрічі ніколи не бачив сірників, книжок, журналів, друкарської машинки та фотоапарату. Таким чином, Пол Екман та його команда становили справжній інтерес для усіх мешканців спільноти. Така специфіка надавала можливість досліднику фіксувати справжні «первинні» емоції, оскільки попереднього досвіду зустрічі із об'єктами та предметами – не було [53, с. 117]. Відтак – справжність емоцій пов'язана із тим, що під час фотореєстрації емоційного виклику, хлопчина не соромився камери – оскільки не знав що це за пристрій та яке його призначення.

Водночас, на світлині зафіксований момент, коли мешканці племені дізналися, що дослідницька група невдовзі їх покине – тож доведеться втратити певні технічні пристрої та інновації, з якими ознайомилися новогвінейці. Таким чином, емоція «сум» яка була зареєстрована на фото – є справжньою на непідробно.

Поставивши за мету сформувати та розширити уявлення про переживання емоцій особистістю, Пол Екман долучив до роботи власну доньку – Єву, яка допомагала робити контрольну (нейтральну групу знімків) та знімків, які фіксували переживання дівчинкою певних емоцій (суму, гніву, радості, страху, здивування та огиди). За результатами проведеної роботи порівнювалися світлини людей та Єви, що дозволяло визначати спільні маркери переживання певної емоції особистістю [53, с. 120].

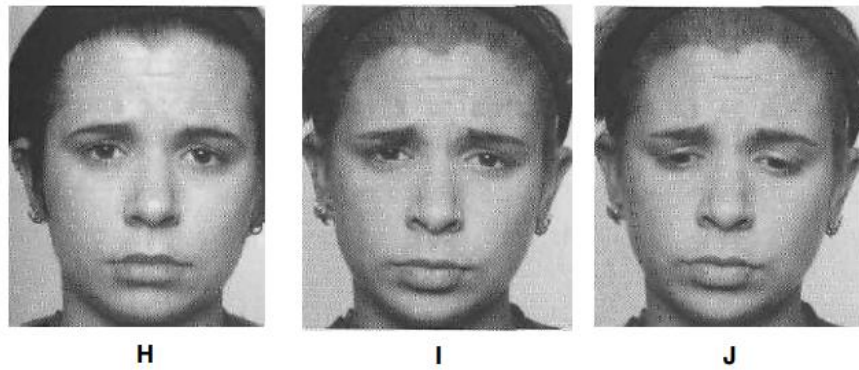

Рис. 8. Участь Єви у експерименті, фіксація емоції «сум»

Аналіз зображень дозволяє визначити такі аспекти:

- помітний рух брів: положення очей на кожній світлинці змінене, проте, позиція брів є фактично однаковою, вони розташовані під кутом та трохи підняті догори;

- є нависання верхньої повіки – повне або часткове, що надає певну важкість погляду;

- куточки губ стиснуті та трохи опущені донизу [53, с. 120].

Пол Екман акцентує увагу на тому, що суто напрям погляду є ненадійним маркером оцінки емоції «сум» – оскільки люди опускають очі донизу, коли читають або шукають якусь візуальну опору. Проте, якщо до позиції очей додати зміни у положенні брів, то визначаються стійкі та дуже надійні ознаки суму або засмученості [53, с. 121]. Такі мімічні позиції рідко з'являються на «замовлення», оскільки їх дуже складно відтворити, не переживаючи емоцію в реальному житті [53, с. 122].

Таким чином, провідними маркерами переживання суму є такі:

- зморшки на лобі;
- підняті дуги брів під кутом;
- куточки губ приспущені донизу [53, с. 124].

2. Емоція – гнів.

Рис. 9. Приклад емоції «гнів» під час мітингу

Досліджуючи емоцію «гнів», Пол Екман зазначає, що вона є однією із найскладніших та непередбачуваних для інтерпретації [53, с. 128] Водночас, емоція є найнебезпечнішою серед усіх, оскільки гнівом керує миттєвий імпульс, який складно контролювати. Проте, саме цей імпульс є маркером, який визначає справжній гнів, від штучно створеного: справжній гнів спалахує миттєво, до того, як вольове зусилля спроможне взяти цей імпульс під контроль [53, с.129].

На зображуваній світлині П. Екман змальовує таку ситуацію: «Сепаратистський демонстрант праворуч вдарив канадського поліцейського; демонстрант зліва виглядає готовим до страйку. Але ми не знаємо, що було до цього моменту. Поліцейський напав на демонстрантів? Демонстрант діяв у порядку самозахисту чи його насильство було неспровокованим? Чи відповідь на напад є єдиним стимулом для гніву, чи виглядає ситуація загальним, універсальним тригером для виклику гніву?» [53, с. 128].

Екман наголошує, що дуже довго шукав у новинах світлини, де була б зафіксована емоція гніву на самому початку його зародження, проте –

фактично дуже складно віднайти світлини, де був би зафіксований контрольований гнів на початку цього емоційного відклику [53, с. 133].

Відтак, подальша серія експериментів відбувалася за участю Єви, коли її батько – порівнював нейтральні фото та фото де були зафіксовані ледь помітні мікроекспресії гніву [53, с. 155].

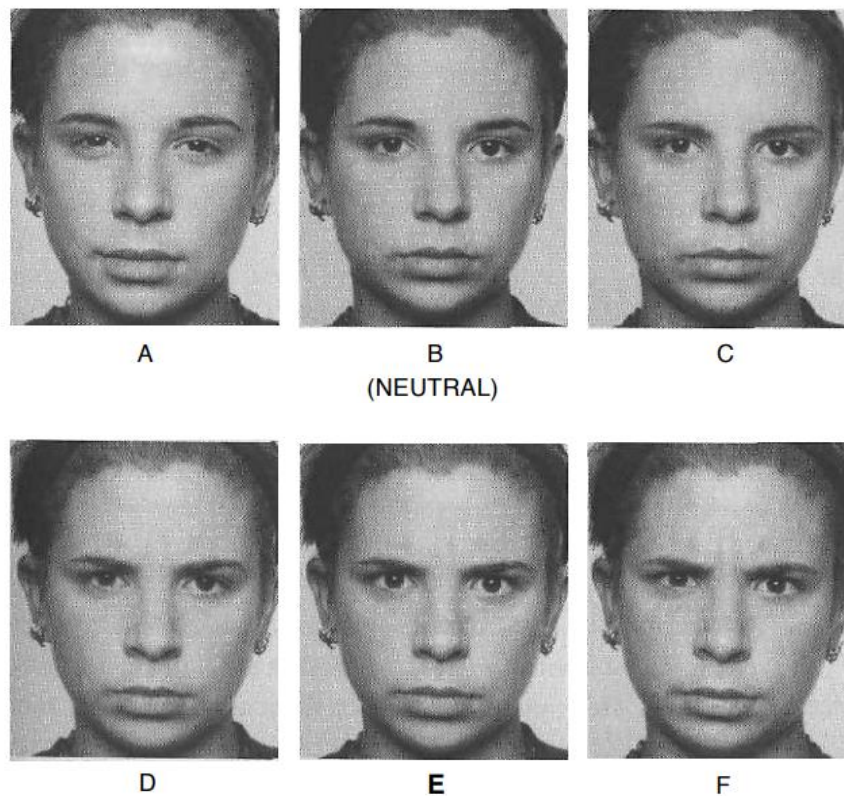

Рис. 10. Нейтральні світлини (верхній ряд) та мікроекспресії гніву (нижній ряд)

Порівнюючи особливості мікроекспресій, П. Екман виокремив такі специфічні маркери відображення:

- на відміну від нейтральних зображень, фото D втілює поєднання одразу двох рухів: зведені та опущені брови та напружені нижні повіки, зокрема, нижні повіки ніби зрізають нижній край ока, доходячи майже до радужної оболонки;

- фото E містить у складі дуже важливий маркер: підняття верхніх повік при наявності опущених брів, що вказує на наявність гніву, який є контрольованим;

- зображення F сильніше показано одночасне поєднання трьох мікрорухів обличчя – опускання брів, напруженість нижньої повіки із одночасним підняттям верхньої повіки [53, с.156].

Окреслені ознаки вказують на переживання емоції гніву, який відчуває особистість (на прикладі Єви).

Таким чином, емоція гніву визначає наявність таких обов'язкових маркерів, що характеризують емоційний відклик на подію:

- зміни у положенні брів (напруження, підняття та зближення);
- зміни у положенні повік: напруженість нижніх повік та підняття верхніх повік;

- миттєва реакція, що відбувається під впливом первинного імпульсу – характеризує справжній гнів, відтермнована реакція вказує на контрольований або штучний гнів [53, с. 156].

3. Емоції – здивування та страх.

Наступні емоції П. Екман об'єднав у спільний параграф, оскільки зазначив, що наявні спільні маркери відреагування на події через призму «здивування» та «страху» [53, с.166].

Розглянемо специфіку прояву кожної емоції окремо.

Рис. 11. Фіксація емоції «здивування»

П. Екман наголошує, що із усіх емоцій саме «здивування» є найкоротшою та швидкоплинною – воно триває кілька секунд, а потім

трансформується у іншу емоцію: радість, страх, зневагу тощо [53, с. 167]. Критеріями формування реагування типу «здивування» є: раптовість події, значущість її до особистості, невідповідність особистості до перебігу подій.

Яскравим прикладом здивування (яке дуже складно зафіксувати) є світлина Лу Лотті (рис. 11.), за яку він отримав творчу премію. Як розповідав сам фото-кореспондент: «Мені подзвонили, щоб я пройшов до цієї будівлі, де жінка виконувала рекламний трюк. Я побачив, як вона втрачає хватку, і пішов за нею, це відбувалося так, ніби ти робиш репортаж про перегони чи інше фото. Тут варто бути готовим до будь-якого розвитку подій» [53, с. 168]. На фото зафільмовано момент незапланованого падіння каскадерки – чоловіки-спостерігачі не були готові до такого розвитку подій (що відбувалися миттєво), тож їх здивування є природнім.

На світлині чітко видно підняття брів, підняття повік та напруженість куточків губ.

Проте, такі маркери на думку П. Екмана характеризують й проживання страху, тож необхідно розуміти диференціацію окреслених емоцій через призму мікроекспресії [53, с. 170].

Рис. 12. Емоція «страх» зафіксована на фото

П. Екман акцентує увагу на тому, що страх було досліджено більше, ніж будь-яку емоцію, ймовірно тому, що легко викликати страх у будь-якої живої істоти, оскільки страх базова емоція що зумовлює наявність певної рушійної

сили до дій (забезпечення безпеки, досягнення результату, уникнення неприємностей) [53, с. 170].

На світлині 12, зафіксовано момент аварії автівки, коли люди із страхом стрибають та втікають від місця події. Відтак, наявність загрози для життя та здоров'я (фізичної та психологічної) характеризує наявність певних загроз та тригерів у структурі передумов для формування страху.

Таким чином, як впливає із аналізу фото 12. – маркери страху – підняття брів (дугою), збільшення відкритості очей через опущення повік.

Проводячи додатковий експеримент із Євою, Пол Екман зробив серію нейтральних світлин та фото емоції страху, що візуалізовані на рисунку 13.:

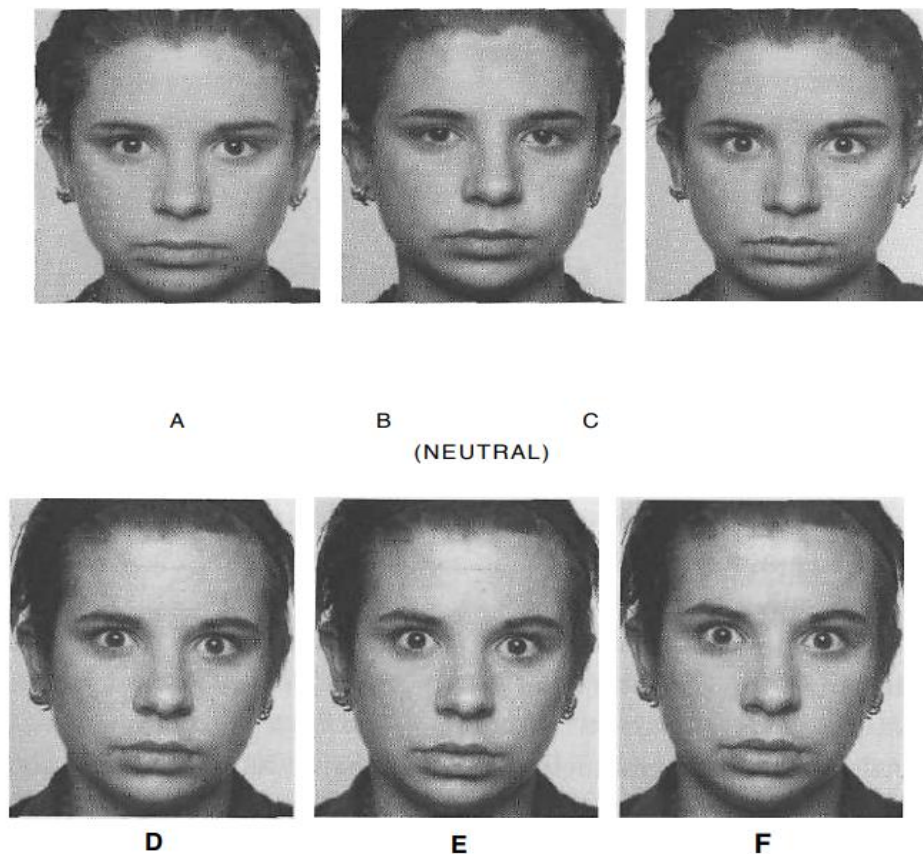

Рис. 13. Нейтральні світлини (верхній ряд) та мікроекспресії страху (нижній ряд)

З аналізу світлин, Екман дійшов висновку, що надійним маркером страху є напружені нижні повіки разом із одночасно піднятими верхніми, при цьому – решта обличчя ніби анемічна. Спостерігаючи динаміку переживання емоції

на світлинах від D до F, беззаперечно констатуємо, що інтенсивність страху зростає і це пов'язано зі збільшенням підняття верхніх повік [53, с. 184].

Таким чином, усталеним маркером страху є збільшення очей через підняття верхніх повік та напруженість нижніх.

Водночас, розмежовуючи «здивування» та «страх», дослідник вказує на те, що при страху відбуваються зміни в положенні повік, проте все обличчя ніби застигає, натомість при здивуванні – відбуваються зміни мікровиразів в куточках рота та напруженість брів [53, с. 185].

4. Емоція – огида.

Рис. 14. Емоція огиди у новогвінейця

Як згадував сам П. Екман: «Він спостерігав, як я їм із банки американської їжі, яку я приніс із собою до цього віддаленого села у високогір'ї Папуа-Нової Гвінеї. Коли я побачив, як він дивиться на мене, і вираз його обличчя, я впустив вилку й підняв камеру, яку завжди носив на шиї» [53, с. 192].

Успіхом при проведенні дослідження був і той аспект, що чоловік із племені не знав призначення фотокамери, тож не бентежився та не соромився, що дозволило висвітлити справжні емоції людини. Специфікою відреагування було й те, що досліджуваний навіть не куштував їжу – саме лише споглядання того, як дослідник харчувався – викликало таку сильну емоційну реакцію, яка задіяла м'язи усього обличчя.

Оскільки складно проаналізувати усі рухи м'язів, як маркери, Пол Екман зробив серію знімків із Євою, що дозволило переконатися у правильності інтерпретації мікроекспресії.

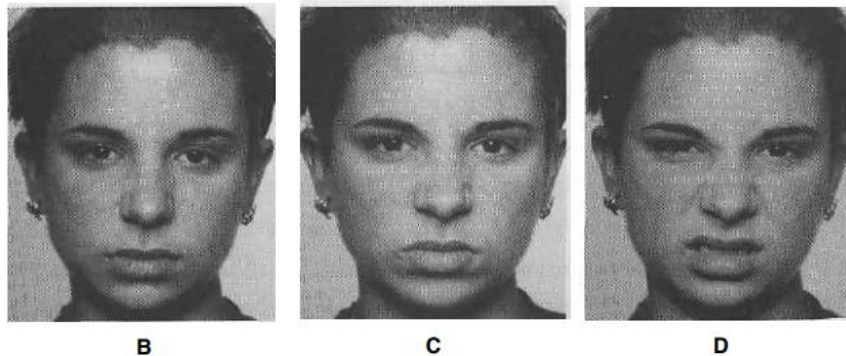

Рис. 15. Емоція огиди у виконанні Єви

Провідним мімічним акцентом є рух м'язів біля крил та спинки носа:

- фото В змальовує найменші ознаки мімічних рухів при зморщуванні носа;
- на фото С динаміка мікроекспресії сильніша;
- світлина D показує інтенсивне зморщування носа, що призводить одночасно до опускання брів та насування губ [53, с. 203].

При уважному розгляданні зазначимо, що брови та повіки фактично не змінюють свого положення, натомість динаміка фіксується у триаді: ніс, рот та щоки. М'язи повік та брів залишаються розслабленими, що диференціює огиду від емоції страху (де спостерігається протележна мімічна реакція).

5. Емоція – радість.

Рис. 16. Емоція радість при воз'єднанні родини Стрім

Батько родини – підполковник Роберт Стрім повернувся до родини із полону у В'єтнамі і ця світлина фіксує довгоочікувану зустріч родини із чоловіком та батьком [53, с. 209].

Пол Екман наголошував, що в контексті «радість» доволі складно визначити ступінь емоційного забарвлення, оскільки поняття: щастя, насолода, ейфорія – є близькими але не тотожними за спектром відклику [53, с. 210].

Відтак, емоція радості – є певною мірою індивідуальною для особистості та ступінь її проживання проявляється у кожної людини по своєму.

Рис. 17. Переживання своєю емоції «радість» в поєднанні із іншими емоціями (аналіз зліва на право)

На лівому фото відображено певну посмішку із нотою «виклик», дослідник зазначає, що не бачив такого виразу у жодному із експериментів.

Це не сердита посмішка, тому що губи не звужені і не напружені, а верхня повіка не піднята [53, с. 230].

Центральне фото є легшим для інтерпретації, оскільки там видно огиду (за рахунок руху крил носу), але це не приклад того, хто насправді насолоджується огидою від спостереження.

Правий малюнок – втілює насолоду та презирство що у сукупності формує самовдоволення [53, с. 231].

З аналізу праці П. Екмана ми встановили, що розуміння дослідження та виконаного обсягу роботи, обробка та інтерпретація тисяч світлин не отримували б такого раціонального відклику у свідомості читачів, як би не наявність зображень, що фіксують певні емоції із послідуочим описом

провідних маркерів конкретного мікровиразу. Саме у цьому й полягає специфіка трансляції полікодового повідомлення у роботі П. Екмана.

Автор аналізує кожну світлину, звертаючи увагу на її деталі та коментуючи зміст, інтерпретуючи значення цих деталей. Відтак, тут можна говорити й про зображально-центричний аспект такого фрагменту книги П. Екмана, оскільки у центрі уваги знаходиться невербальний компонент, тоді як вербальний доповнює та пояснює його.

Підбиваючи підсумок аналізу особливостей взаємодії візуального та вербального компонентів книги П. Екмана «Emotions Revealed» ми можемо виокремити такі специфічні маркери, що визначають полікодовість тексту:

- це книга із повною креолізацією, оскільки невід’ємним у її існуванні та сприйнятті читачами є взаємодія «вербального» (текстового) та невербального (фото) компонентів. Відсутність хоча б однієї зі складових, унеможлиблює розуміння тексту та спотворює його розуміння, зводючи на нівець результати усіх досліджень;

- розглядаючи специфіку полікодового повідомлення та зв’язків між компонентами у його структурі, можемо зазначити, що робота П. Екмана є прикладом «комплементарної кореляції» – коли один компонент ніби нашаровується на інший, перекриваючи частину його змісту. Дійсно – коли ми спостерігаємо емоції на фото: ми звертаємо увагу на цілісний образ та зважаємо навіть на анемічні ділянки. Водночас, інтерпретація зображення – акцентує увагу лише на «значущих ділянках» – тих, які несуть певний емоційний відбиток.

2.3. Ознаки полікодовості у праці П. Екмана «Emotions Revealed»

Визначаючи специфічні ознаки полікодовості у праці Пола Екмана «Emotions Revealed», ми можемо визначити такі провідні складові маркери:

- по-перше, той чинник, що автор використовує певні фотоматеріали, отримані ним в ході експедицій та експериментальних знімків власної доньки Єви, підсилюють достовірність інформації, яку автор відтворює вербально та

надає можливість формування відчуття присутності у читача. Наприклад, під час проведення роботи з аналізу кожної конкретної емоції при причитуванні тексту з певним емоційним відкликом, є бажання поспостерігати за власними емоціями у дзеркалі та співвідносити власний життєвий досвід із тими ситуаціями, які описуються у змісті книги. Таким чином, відбувається певна комунікативна взаємодія направленості тексту з урахуванням можливості встановлення діалогу автора із реципієнтом;

- водночас, використання фотознімків не є випадковим, адже вони повністю виправдовують тематику та корелюють із змістом проведення дослідження Пола Екмана: оскільки, визначення специфіки емоційного відклику не є можливим без фіксації кожної окремої емоції з подальшим її детальним аналізом та визначенням маркерів які відокремлюють та розмежовують переживання однієї емоції від іншої. Беззаперечно, якби світлини були відсутніми а наявний лише вербальний опис емоційного відклику особистості через призму певних мімічних реакцій – переживання ситуацій та розуміння специфіки виразу обличчя у кожного читача було суто суб'єктивним, що знижувало б ефект передачі та донесення дослідницьких даних.

Таким чином, змістовне навантаження, що покладено у цій праці на фотоматеріали робить їх провідними смисловими компонентами тексту, які сприяють передачі його основного змісту та знижують ризики хибної інтерпретації наведеного автором матеріалу.

Використання фото є також вдалим кроком в порівнянні з простими ілюстраціями або картинками у зв'язку із тим, що кожне конкретне фото відтворює певний конкретний об'єкт дослідження. Відповідно до цього, надалі в якості другорядного коду виступає вербальний текст, що залишається певним поєднуючим елементом, який формує своєрідне правильне сприйняття та роз'яснення емоційного коду зашифрованого у певній світлині.

Незважаючи на те, що вербальний компонент в порівнянні з візуальним ніби відходить на інший план, його роль неможливо недооцінювати: оскільки

саме завдяки текстовим ремаркам та поясненням подій які зафіксовані на новинних фотознімках та результатах проведених самим П. Екманом досліджень – є можливість розуміння перебігу подій у контексті «до» - «під час» - «після».

Завдяки цьому, можливість використання такого подвійного полікодового коду у контексті книги, зумовлює необхідність високого рівня креолізації у певних фрагментах книги особливо там де іде аналіз кожної емоції, серед таких як: радість, сум, огида, гнів, здивування та страх.

Водночас, полікодовість тексту у фазі експерименту Пола Екмана зі світлинами власної доньки, дозволяє краще зрозуміти можливості мимічного відтворення певного емоційного відклику на події в ситуації буденного життя, що дозволяє виокремити реальні та хибні маркери в інтерпретації тієї чи іншої емоції.

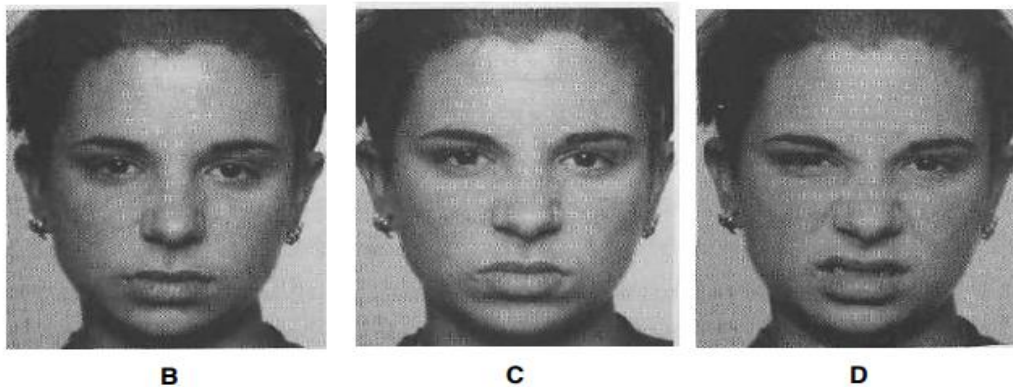

Рис. 18. Приклад полікодовості

Надаючи коментар до кожної світлини власної доньки Пол Екман певним чином дублює інформацію, яка вже транслюється у вигляді візуального компоненту. Проте, розмежовуючи аналіз кожного окремого фото надалі він проводить певну поєднуючу паралель між трьома зображеннями, що надає можливість порівняти трансформацію емоційного відклику у динаміці та розмежувати певне змістовне наповнення через призму індивідуального переживання.

Таким чином, відбувається поєднання в межах гармонії та балансу двох існуючих кодів: вербального та візуального, що дозволяють автору спричиняти більш ефективний вплив на сприйняття інформації реципієнтом. В свою чергу, це дозволяє спонукати кожного читача до подальших індивідуальних розмірковувань формування певних причинно-наслідкових зв'язків та реалізації власних висновків, щодо емоційного наповнення буденної картини життя особистості.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

За результатами проведеного аналізу специфіки окресленої взаємодії візуального та вербального компонентів на прикладі книги П. Екмана «Emotions Revealed» виокремлено наступні маркери полікодового текстового повідомлення:

- книга характеризується повною креолізацією, оскільки відсутність хоча б одного із компонентів (візуального або текстового коментаря із поясненнями) унеможлиблювала б правильну інтерпретацію інформації в сприяла б долученню лише уяви, фантазії та власного досвіду читача, без розуміння ідеї автора;

- робота П. Екмана є яскравим прикладом «комплементарної кореляції», адже кожен компонент ніби нашаровується на інший, перекриваючи частину його змісту. Наприклад, ми не аналізуємо всю світліну та зображувані події, а приділяємо увагу лише значущим маркерам, що візуалізують та підтверджують переживання людиною тієї чи іншої емоції;

- приклад того, що автор використовує певні фотоматеріали, отримані ним в ході власних експедицій та попередньо продуманих експериментальних знімків, підсилюють достовірність та реалістичність інформації, яку автор дублює вербально та надає можливість формування відчуття присутності у читача під час проведення та аналізу кожної із ситуацій. Це надає ефект відчуття певної усталеної комунікативної взаємодії та спрямованості тексту саме на читача (з урахуванням можливості встановлення діалогу автора із реципієнтом);

- використання конкретних фотознімків не є випадковим, оскільки вони в повній мірі відгукуються запропонованій тематиці та обговоренню конкретної емоції, корелюють із змістом проведення самих експериментів та візуалізують отримані результати.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження, проаналізовано полікодове повідомлення як індикатор емоційного реагування особистості на прикладі книги П. Екмана “Emotions Revealed”, розглянуто специфіку та сутність реалізації полікодового повідомлення й зроблено наступні висновки:

1. Аналіз лінгвістичної літератури щодо досліджуваного питання дає змогу окреслити «полікодовий текст» як цілісну єдність «вербального» (словесного) та «невербального» (візуального, звукового) компонентів, які гармонійно доповнюють одне одного.

Текстове повідомлення як полікодове явище має складну структуру, що має окреслені межі внутрішньої та зовнішньої форми. **Внутрішня форма — той контекст, який містить у внутрішній структурі повідомлення. Зовнішня форма — зміст, що усвідомлюється читачем в процесі отримання інформації. Розгляд всіх його елементів у системі можливий у зв'язку з комплексним набором його елементів, різні поєднання яких дозволяють розглядати текст з точки зору його полікодових характеристик (співвідношення елементів, значення компонентів і т. д.).** **ТУТ КРАЩЕ ДОДАТИ ПРО ТИП КОРЕЛЯЦІЇ, КРЕОЛІЗАЦІЮ, ТОЩО (ЗА ІНФО З 1.1.)**

2. Сприйняття полікодового повідомлення безпосередньо детерміноване можливістю сформулювати у читача певний емоційний відклик через можливість емоційного сприйняття мовного конструкту. Емоційність реалізується через призму «емотивності», як мовного феномену, що являє собою усталену сукупність семантичних компонентів особливого виду, здатних відносно самостійно виражати емоційність як факт психіки чи емоційно-оцінне ставлення мовця до елементів комунікативної ситуації.

Зазначимо, що емоційність розуміється як потенційна можливість мовного знака виразити факт емоційного переживання явища дійсності, що становить предметний (чи денотативний) зміст мовного знака. Емотивність (нарівні з ознаками зв'язності та цілісності) є однією з характеристик тексту, адже текст — це послідовність мовних знаків, що «обслуговують» процес

спілкування. Таким чином, емотивність постає як семантико-функціональна категорія, яка є тісно пов'язаною з проблемою емотивної мови.

3. Важливо розуміти специфіку емоційного відклику реципієнта на переклад полікодового тексту, оскільки потрібно зберігати точність та семантику слова з метою попередження формування хибних висновків та ірраціональних емоцій при ознайомленні із полікодовим текстом.

Отже, при складанні єдності візуального компоненту та полікодового текстового повідомлення необхідно прогнозувати:

- емоційні читацькі реакції на зміст твору (персонажі, зовнішність героїв, їхні якості, вчинки, події, ситуації);
- гармонійний баланс співвідношення перекладу вербального та інтерпретації візуального компонентів.

4. Одним із найвідоміших дослідників емоційного компоненту є П. Екман, який у контексті формування власних наукових праць дійшов висновку, щодо доцільності передачі інформації через призму полікодовості. Це є певним способом взаємодії із читачами, що надалі дає можливість окреслювати певні завдання для аудиторії, наприклад, на співставленні світлин та вербального тексту (історій). Це сприяє формуванню власної точки зору у читачів, кращого усвідомлення змісту інформації яка презентується, формуванню причинно-наслідкових зв'язків між подіями.

Використання фото у праці є вдалим кроком в порівнянні з простими ілюстраціями, оскільки конкретне фото відтворює певний конкретний об'єкт дослідження, відповідно до чого вербальний компонент надалі залишається поєднуючим елементом який формує своєрідне правильне сприйняття та роз'яснення емоційного коду зашифрованого у певній світлині.

Подальші перспективи дослідження полягають у вивченні можливості відтворення полікодового тексту у наукових, художніх та публіцистичних творах, а також можливості використання полікодових текстів у роботі фахівців допомагаючих професій (психологів, лікарів, вчителів тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Бевз Н. В. Переклад як культурний феномен: герменевтико-комунікативний аспект: автореф. дис. канд. філос. наук : 09.00.04. Харківський НПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2010. 20 с.
3. Бехта І. А. Текст і лінгвістика тексту. *Вісник Львівського університету. Серія "Міжнародні відносини"*. Львів, 2000. С. 570–583.
4. Боговик О. А. Гендерна специфіка вербальної репрезентації емоційних станів (на матеріалі роману Сідні Шелдона «Nothing Lasts Forever»). *Закарпатські філологічні студії*, 2020. Випуск № 14. С. 196–200.
5. Боговик О. А. Гемінація як один з принципів вербалізації вираження емоційного стану персонажів (на матеріалі роману-антиутопії Рея Бредбері «451 градус за Фаренгейтом»). *Південний архів : Філологічні науки : зб. наук. пр. Херсон. держ. ун-т.*, 2021. Випуск 86. С. 88–95.
6. Боговик О. А. Соціолінгвістичні та прагматичні проблеми перекладу : навчальний посібник. Дніпро : Вид-во ПП Кулик В.В., 2020. 155 с.
7. Варій М. Й. Загальна психологія: Навч. посібник для студ. психол. і педагог. спеціальностей. Львів : Край, 2007. 968 с.
8. Вознюк М. Ю. Критерії оцінювання перекладу. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. № 9 (220). Ч. II. С. 143–149.
9. Гірняк О. Г. Емоція гніву у сучасній емотивній лексиці: теоретичний аспект. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*, 2019. № 5. С. 30–34.
10. Гладь С. В. Емотивність художнього тексту: семантико-когнітивний аспект (на матеріалі сучасної англомовної прози). Київ, 2000. 19 с.
11. Головацька Ю. До проблеми перекладу нейтральної та емоційно забарвленої лексики. *Наукові записки. Вінницький держ. пед. унт.* 2017. № 25. С. 205–211.

12. Гривко А. В. Основні напрями вивчення особливостей полікодового тексту. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. Київ : Педагогічна думка, 2016. № 16. С. 81–91.
13. Демецька В. Д. Еквівалентність і адекватність відтворення прагматичних текстів у перекладі. *Вісник Херсонського університету*, 2017. № 5. С. 34-38.
14. Іванова С. В. Прагматичний потенціал емоційного висловлювання. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. 2012. № 21. С. 160–168.
15. Калініченко А. І. Науковий текст як об'єкт перекладу. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*, 2018. № 61. С. 94–98.
16. Карабан В. І. Переклад з української мови на англійську мову. *Навчальний посібник – довідник для студентів вищих закладів освіти*. Вінниця : НОВА КНИГА, 2003. 608 с.
17. Кемінь У. В. Емоція, емоційність та емотивність: до проблеми розмежування термінопонять. *Буковинський державний медичний університет*, 2020. С. 12–16.
18. Колегаєва І. М. Стаття музейного каталогу: когнітивно-комунікативний феномен. *Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Записки романо-германської філології*, 2015. №1. С. 84–89.
19. Копильна О. М. Відтворення авторської алюзії в художньому перекладі (на матеріалі українських перекладів англійської прози ХХ століття) : дис... канд. наук: 10.02.16. Київ, 2007. 213 с.
20. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс, 2002. 280 с.
21. Лютянська Н. І. Полікодовість як ознака англійських мас-медіа. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2019. № 11. С. 23–28.
22. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська). Теорія та практика перекладацького аналізу текстів для студентів факультету та перекладачів факультету заочного та вечірнього відділення. Київ : Ленвіт, 2010. 175 с.

23. Моляко В. О. Концепція творчого сприймання інформації. Актуальні проблеми психології. *Проблеми психології творчості: збірник наукових праць*, 2008. № 19. С. 68–77.
24. Нікітіна А. В. Полікодові тексти як лінгводидактичні засоби навчання української мови. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*, 2015. № 3. С. 219–223.
25. Приходько Г. І. Оцінка і комунікація : посіб. для студентів та аспірантів. Вінниця : Нова книга, 2013. 168 с.
26. Психологія мовлення і психолінгвістика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Л. О. Калмикова, Г. В. Калмиков, І. М. Лапшина, Н. В. Харченко. Київ : «Фенікс», 2008. 245 с.
27. Романишин Н. П. Співвідношення понять текст, твір і дискурс у сучасній лінгвістиці. *Людина. Комп'ютер. Комунікація*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 105–112.
28. Руда Н. В. Мовна репрезентація категорії демінутивності: універсальне та ідіоетнічне: автореф. дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство». Київ, 2009. 19 с.
29. Сапригіна Н. В. Сприйняття художнього тексту на рівні «автор-текст-читач». *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*, 2022. № 2. С. 400–408.
30. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава, 2008. 712 с.
31. Серажим К. П. Семантичний і семіотичний аспекти аналізу текстів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2013. № 20. С. 34–36.
32. Ситник О. В. Комунікативна спрямованість композиційно-графічного моделювання як складник стратегії розвитку новинних порталів : дис. ... канд. н. із соц. комунікацій : спец. 27.00.01; *Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. Київ, 2014. 270 с.

33. Токарева Т. М. До проблеми поняття тексту і ролі заголовка тексту як його організуючого елементу. *Наукові записки. Серія : філологічні науки. Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка*, 2010. № 89 (5). С. 62–67.
34. Томчаковський А. Г. Креолізований текст в учбових тлумачних словниках англійської мови (функціонально-семантичний аспект). *Записки з романо-германської філології. ОНУ ім. І. І. Мечникова*, 2009. № 23. С. 204–215.
35. Фадєєва О. М. Вербалізація мовної картини світу британської літературної казки в українському перекладі. *Лінгвістичні дослідження*. 2012. № 34. С. 352–360.
36. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови. Запоріжжя, 2002. 351 с.
37. Шамаєва Ю. Ю. Методологічні засади дослідження вербалізованих концептів емоцій. *Вісник Житомирського державного університету*, 2011. № 56. С. 187–191.
38. Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. *Наукові записки Ніжинського держ. пед. ун-ту*. 2013. № 1. С. 164–168 .
39. Шидловська В. О. Поняття емоції, емоційності та емотивності у сучасній лінгвістиці. *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації : матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 292–295.
40. Шмігер Т. Д. Емоції як суспільна практика та їх переклад. *Південний архів*, 2018. № 72 (2). С. 120–123.
41. Щербак Г. В. Функціонально-семантичні поля оцінності, емотивності, експресивності та відношення між ними. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту*. 2018. № 1 (1). С. 111–118.
42. Barthes R. Rhetoric of the image. In *Image Music Text*. London : Fontana, 1964. P. 152–163.

43. Bateman J., Schmidt K.-H. *Multimodal Film Analysis: How Films Mean*. London: Routledge, 2011. P. 10-20.
44. Batsevych F. *Osnovi Komunikativnoji Lingvistiki*. Kyiv : Akademija, 2004.
45. Beaugrande R.-A., Dressler W. U. *Einführung in die Textlinguistik*. Tübingen : Niemeyer, 1981.
46. Brinker K., Cölfen H., Pappert S. *Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden*. Berlin : Erich Schmidt, 2010. P. 3-10.
47. Buller D. *Communicating of Emotions. Nonverbal Communication*. New York; London; Tokyo: The McGraw-Hill Companies, 1996. P. 271–296.
48. Carreiras M. *Language across the mind and brain*. *Frontiers in Psychology*, 2010. URL : <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2010.00014> (дата звернення : 24.10.2024)
- Catford J. C. *Linguistic theory of translation*. Oxford University Press, 1999. 198 p.
49. Datchenko J. «Interpretacija Pisanki jak Vizvano-Kulturnogo Tekstu». *Doslidzhennja z Leksikologiji i Gramatiki Ukrajinskoji Movi*. Edit. I. Popova. Dnipropetrovsk: Bila K. O., 2015. P. 3–10.
50. Davidson R. J., Putnam K. M., Larson C. L. *Dysfunction in the neural circuitry of emotion regulation – a possible prelude to violence*. *Science*, 2000. P. 591–594.
- Ekman P. *Emotions Revealed. Recognizing Faces and Feelings to Improve*. URL : <https://zscalarts.files.wordpress.com/2014/01/emotions-revealed-by-paul-ekman1.pdf> (дата звернення : 12.09.2024).
51. Ekman P. *Emotions Revealed Recognizing Faces and Feelings to Improve Communication and Emotional Life*. London : Owl Books, 2007. 290 p.
52. Fix U. *Text und Textlinguistik. Textlinguistik. 15 Einführungen*. Hrsg. von Nina Janich. Tübingen: Gunter Narr, 2008.
53. Forceville C. «Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitivist framework: Agendas for research». Gitte Kristiansen, Michel Achard, René Dirven and Francisco Ruiz de Mendoza Ibàñez (eds.), *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives* Berlin. New York: Mouton de Gruyter, 2006 : 379–402.

54. Frank M. G., Ekman P. & Friesen W.V. «Behavioral markers and recognizability of the smile of enjoyment». *Journal of Personality and Social Psychology*, 1993. P. 83–93.
55. Herring S. C. A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. *Language @Internet*, 2007. № 4. Access mode: [Electronic resource] <http://www.languageatinternet.org/articles/2007/761/>.
56. Hoffmann M. “Zeichenklassen und Zeichenrelationen bei der Verknüpfung von Text und Bild. Ein Beitrag zur semiotischen Semantik”. *Stabilität und Flexibilität in der Semantik. Strukturelle, kognitive, pragmatische und historische Perspektiven: 357–386* Hrsg. Inge Pohl und Klaus-Peter Konearding. Frankfurt am Main: Peter Lang. 2004.
57. Holly W. “Der Wort-Bild-Reißverschluss: Über die performative Dynamik audiovisueller Transkriptivität.” *Oberfläche und Performanz. Untersuchungen zur Sprache als dynamische Gestalt: 389–406* Hrsg. Angelika Linke, Helmuth Feilke. Tübingen. 2009.
58. Jeshchenko T. *Tekst u Lingvistici ta Inshih Filologichnih Naukah*. Kyiv : Akademija. 2009.
59. Kress G. R. *Multimodal Discourse: the modes and media of contemporary communication*. London : Edward Arnold, 2002. 152 p.
60. Kress G. *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. New York : Routledge. 2010.
61. Leewen E. *Sternes “Journal to Eliza”: A Semiological and Linguistic Approach to the Text*. Tübingen: Narr Verlag. 1981.
62. Liu J. “Visual Images Interpretive Strategies in Multimodal Texts.” *Journal of Language Teaching and Researc*. 4.6: 1259–263. 2016.
63. Lukyanets T. H. *Intersemiotychnyy analiz tekstu yak polikodovoyi yednosti. Kontsepty ta konstanty v movi, literaturi, kul'turi : zb. statey za mater. nauk. konf.* Kyiv : VPTS «Kyyivskyy universytet», 2011. 30–33. [in Ukrainian].

64. Meir I., Padden C., Aronoff M., Sandler W. “Competing Iconicities in the Structure of Languages”. *Cognitive Linguistics*. Walter de Gruyter Berlin Boston, 2013. № 24 (2). 309–343.
65. Neubert A. Text and translation. Leipzig, 2001. 123 p.
66. Newmark P. About Translation. Adelaide: Multilingual Matters Ltd., 2001. 184 p.
67. O’Halloran, K. L. Independence, interaction and metaphor in multi-semiotic texts. *Social Semiotics* 9, № 3. 1999. P. 317–354.
68. Opilowski R. “Von der Textlinguistik zur Bildlinguistik. Sprache-BildTexte im neuen Forschungsparadigma”. *Zeitschrift des Verbandes Polnischer Germanisten*. 2013, P. 217–225.
69. Posner R. “Basic Tasks of Cultural Semiotics”. *Signs of Power – Power of Signs. Essays in Honor of Jeff Bernard*, 2004. P. 56–89.
70. Selivanova O. *Osnovyi teorii movnoi komunikatsii*. Cherkasy: Vyd-vo Chabanenko Yu. A. 2008.
71. Semeniuk T. *Kognityvno-Semantychni ta Pragmatychni Osoblyvosti Nimeckomovnih Polikodovyh Tekstiv (na Materiali Komertsiiinoii Reklamy)*”. PhD diss., Zaporizhzhya state university. 2017.
72. Schnotz W., Horz H. “Online Lernen mit Texten und Bildern”. *Online – Lernen. Handbuch für Wissenschaft und Praxis*, 2009. P. 87–105.
73. Schröder H. “Semiotische Aspekte multimodaler Texte”. *Fachtextpragmatik*, 1993. 189–21.
74. Stöckl H. *Die Sprache im Bild – das Bild in der Sprache: zur Verknüpfung von Sprache und Bild im massenmedialen Text. Konzepte, Theorien, Analysemethoden*. Berlin; New York: Walter de Gruyter, 2004.
75. Van Leeuwen T. *Introducing Social Semiotics*. London: Routledge, 2005.
76. Weidenmann B. “Multicodierung und Multimodalität im Lernprozess”. *Information und Lernen mit Multimedia*, 1995. 65–84.

ДОДАТКИ

Додаток А

Компоненти та параметри полікодового тексту

